

Toekomstvisie Buren 2030

Uitkomsten visieontwikkelingstraject gemeenteraad WijZijnBuren 2009-2010

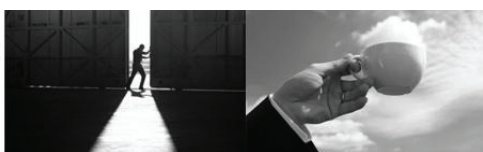
Opstellers rapport:

Mr. Joost P.A. Spithoven
Ir. Jan van Kleef
Ilse Tempelaars

Datum 13 augustus 2010

Kenmerk Buren/jpas/jvk/it/visiedocument

Status	Concept
--------	---------

www.alertief.nl

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	3
2	Idee achter de visie	4
3	Meerwaarde visievorming en scenariodenken.....	8
4	Stappen op weg naar uitwerking scenario's	19
5	Behoud het goede scenario.....	34
6	Woonscenario.....	39
7	Economisch scenario	45
8	Natuurscenario	50
9	Keuze ontwikkelingsscenario	56
10	Doorvertaling Wonen-plus scenario	60
11	Rol gemeente bij Wonen-plus.....	69
12	Aanbevelingen.....	71

1 Samenvatting

De gemeenteraad van Buren heeft eind 2008 een krediet beschikbaar gesteld voor het opstellen van een visie voor de gemeente Buren. De toekomstvisie hoort een wensbeeld te scheppen voor 2030. Deze visie vormt het referentiekader voor toekomstige beleidsbeslissingen.

De centrale vraagstelling van de raad bij de visieontwikkeling luidt: 'Wat is het wensbeeld van Buren anno 2030? Welke keuzes liggen voor om daar te willen komen? En wat is de rol van de gemeente daarbij?'

Bij het opstellen van de Toekomstvisie geldt als voorwaarde dat het document al werkend van buiten naar binnen wordt opgesteld. Om daarbij te kunnen werken met een duidelijk vertrekpunt is begin 2009 de 'Staat van Buren anno 2009' opgesteld.

Bij het opstellen van de Toekomstvisie2030 is er voor gekozen eerst de kernwijsheden bij de bewoners van de 15 kernen op te halen. Vanuit het leven van alledag is de aansluiting gezocht met het bestaande- en voorgenomen gemeentelijk beleid. Voorts is ook een rondetafelconferentie gehouden met de maatschappelijke instellingen.

In de 'Hoofddijnen van de visie' zijn in december 2009 de trends en scenario's in beeld gebracht. Op basis van een viertal scenario's werd de eerste confrontatie aangegaan tussen verlangens, beleid en toekomstige oplossingsrichtingen. Deze Hoofddijnen vormden de inzet voor het eerste raadsdebat over de visie in ontwikkeling. De uitkomst van dit raadsdebat van 15 december 2009 is weer per kern verder uitgewerkt. Daarbij zijn de gemeentelijke beleidsstukken (intern) en beleidsontwikkelingen bij de provincie Gelderland en de Regio Rivierenland betrokken.

Alle beschikbare gegevens en aangegeven richtingen zijn doorvertaald naar vier scenario's: behoud het goede, het woonscenario, het economisch scenario en het natuurscenario. Hoewel al deze vier scenario's in hun uitwerking realistisch zijn te noemen, blijkt helder dat het woonscenario het meest recht doet aan het wensbeeld dat de inwoners, bestuurders en politici voor ogen hebben. Aan het woonscenario kunnen nog wel enkele economische plusvarianten voor de gebieden Buren, Lienden en Maurik worden toegevoegd. Vandaar dat als voorkeursscenario gesproken wordt over het 'Wonen-plus-scenario'.

Het verder uitwerken van dit laatste scenario gaat tussen 2010 en 2030 nog het nodige vergen. Niet enkel qua middelen, maar vooral qua samenwerking. Er dient de nodige denkkraft en daadkracht te worden georganiseerd om dit wensbeeld te realiseren. Om de voorwaarden daarvoor zo goed mogelijk te scheppen wordt voor de sturing het volgende drieluik aan instrumenten geopperd:

- *Visiedocument op gemeentelijk niveau: looptijd 10 – 20 jaar; herijking eens per 5 jaar;*
- *Ontwikkelingsprogramma per gebied: looptijd 1 – 4 jaar; herijking elk jaar;*
- *Integraal beheerplan per dorpskern: looptijd 1 maand – 1 jaar; herijking elk jaar.*

2 Idee achter de visie

De gemeenteraad van Buren heeft eind 2008 een krediet beschikbaar gesteld voor het opstellen van een visie voor de gemeente Buren. Deze toekomstvisie hoort het wensbeeld te scheppen voor 2030. De visie vormt tevens het referentiekader voor toekomstige beleidsbeslissingen. Het door de raad beschikbaar gestelde budget is bedoeld voor de externe begeleidingskosten. Voor deze begeleiding heeft de raad van Buren op basis van offertes en presentaties Alertief Management BV geselecteerd.

2.1 Opdracht

De centrale vraagstelling van de raad bij deze visieontwikkeling luidt: *‘Wat is het wensbeeld van Buren anno 2030? Welke keuzes liggen voor om daar te willen komen? En wat is de rol van de gemeente daarbij?’*

In het verlengde van deze vraagstelling was het de wens van de raad om tijdens de visieontwikkeling de kracht van Buren, de kansen voor de gemeente en de consequenties van keuzen in beeld te brengen. Om daar meer scherpte in te krijgen wilde de raad in ieder geval twee documenten opgeleverd zien: de Staat van Buren anno 2009 en de Toekomstvisie Buren 2030.

Bij het opstellen van de Toekomstvisie gold als voorwaarde dat het document al werkend van buiten naar binnen wordt opgesteld.

De begeleiding van de gemeente, inwoners en instellingen vanuit het externe bureau (Alertief Management BV) omvatte:

- de procesplanning met de mijlpalen en voortgangsrapportages (met het andere bureauwerk);
- de voorbereiding en begeleiding van de gemeentelijke organisatie (projectteam, bestuurlijk opdrachtgever en raadsleden);
- de begeleiding van de groepsgesprekken (instellingen en inwoners);
- het verwerken van het denkwerk in documenten (Staat van Buren 2009, Hoofdlijnen van de visie (scenario's) en de Toekomstvisie Buren 2030);
- het inbrengen van inzichten, modellen en methodieken in het traject waar nodig;
- de bewaking van de inhoud en kwaliteit van het proces.

2.2 Invulling en vervolg visietraject Wij zijn Buren

Niet voor niets is de slagzin ‘Wij zijn BUREN!’ geïntroduceerd. Tijdens het ontwikkelingstraject en in de toekomst gaat het om de wisselwerking en de combinaties tussen de 15 kernen ‘als burenen’ binnen de gemeente Buren. En dit met onderling respect voor de verschillen per kern, om steeds weer te komen tot het aanbieden van de juiste maatschappelijke voorzieningen vanuit de gemeente. Het is daarbij aan de gemeente Buren om op basis van de ervaringen die zijn opgedaan, invulling te geven aan de regie, in relatie tot de participatie van instellingen en inwoners.

‘Wij zijn BUREN!’ vormde ook de kans bij uitstek om veel bouwstenen voor de visie ‘af te nemen’ bij diverse instellingen. En er vielen bij de inwoners van de 15 kernen de nodige kernwijsheden over het leven en de leefbaarheid ‘op te halen’. De toekomstvisie blijft de kans richting de inwoners om na de fusie (herindeling 1999) het proces van schaalverkleining vorm te geven, waarbij de zichtbaarheid van de behoeften en de mogelijkheden qua voorzieningen aan de orde komen.

2.3 Werkwijze

Voor de duur van het traject is binnen de gemeente een projectorganisatie opgezet, bestaande uit een projectleider (M. van Olderen) met een wisselende samenstelling van het projectteam. De projectleider vanuit de gemeentelijke organisatie had als opdrachtnemer een bestuurlijk opdrachtgever (aanvankelijk de raadsleden I. Lautenbach en M. Hofman; na maart 2010 aangevuld met het raadslid R. Dijkstra). De bestuurlijk opdrachtgever stemde waar nodig zaken af in het presidium van de raad. De *regierol* boven dit geheel is ingevuld door Alertief Management, in de rol van *procesmanager* (J. Spithoven). In het traject zijn vier fasen te onderscheiden.

Fase 1: Startnotitie en Plan van Aanpak (april-juni 2009)

- Vaststelling Plan van Aanpak Visieontwikkeling, het 1^e concept ‘Staat van Buren 2009’ en de uitkomsten van de verkenningen met instellingen namens de gemeenteraad

Fase 2: Hoofdpijnen gemeentelijke visie Buren 2030 (juni-oktober 2009)

- Vaststellen 2^e concept ‘Staat van Buren 2009’ op basis van de uitkomsten van de interactieve dorpsuissessies

Fase 3: Ontwerp Hoofdpijnen gemeentelijke visie 2030 (november-december 2009)

- Politiek debat gemeenteraad over het Ontwerp Hoofdpijnen Gemeentelijke Visie 2030 met vaststelling ‘Staat van Buren 2009’ (op basis van het eindconcept)

Fase 4: Eindversie Gemeentelijke Visie 2030 (januari-november 2010)

- Vaststelling van de Toekomstvisie Buren 2030 door de nieuwe gemeenteraad (als parallel traject met de gemeentelijke begroting 2011)

Bij de start van dit visietraject is er door de gemeenteraad en Alertief Management BV bewust voor gekozen de vaststelling van de visie te plannen pas ná de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2010. Dit om de juiste balans te houden tussen;

- een zuiver proces van participatie hanteren met de inwoners
- de juiste momenten van politiek bedrijven kunnen selecteren richting de potentiële kiezers.

Gezien de uitslag van de verkiezingen en de impact van de coalitievorming is dit vooraf een terechte keuze geweest.

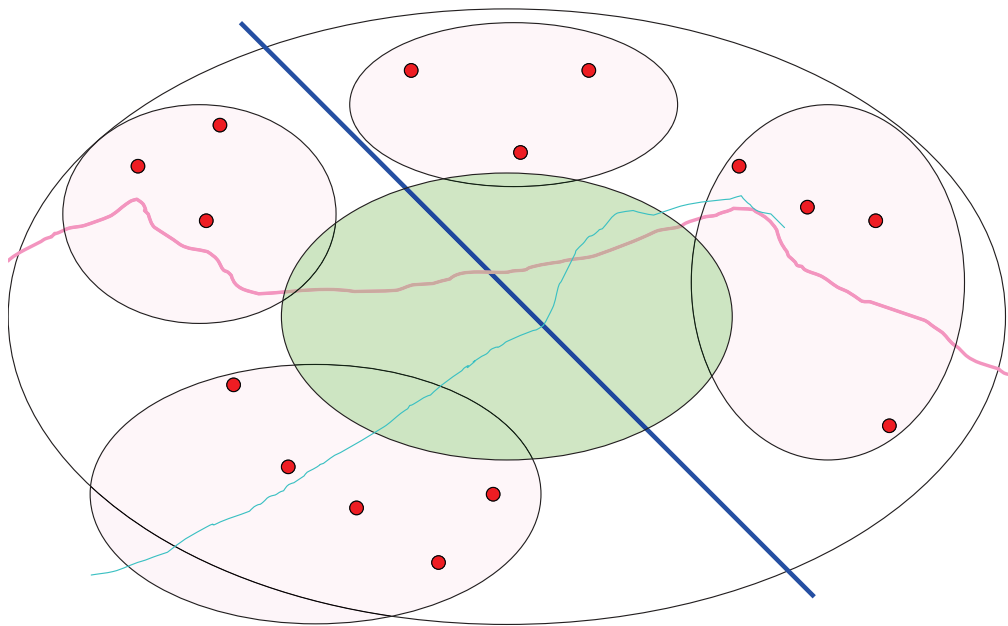
Alle vier fasen van dit traject werden ondersteund met de (tijdelijke) gemeentelijke *website* *WijzijnBuren.nl*. Deze site ‘is meegegroeid’ met het proces. Het beheer van de site is uitgevoerd door Alertief Management BV.

2.4 Van inzichten naar beleidskeuzes

In het visietraject staan de belevingen en behoeftes van de inwoners in de 15 kernen centraal. Vanuit dat vertrekpunt wordt beoordeeld hoe de leefritmes, prognoses en trends aan voorzieningen in 2030 eruit zien. Dat vanuit de vier schaalniveaus: kernen (15), gebieden (5), binnen de gemeente en buiten de gemeente. Zoals uit de vier fasen blijkt, zijn diverse rapportages opgesteld om tot het uiteindelijke visiedocument te komen. Voor een volledig overzicht wordt verwezen naar De Staat van Buren 2009 en de Hoofddijnen Gemeentelijke Visie 2030.

2.5 Relatie kernen, gebieden en gemeente

In de staat van Buren 2009 is de samenhang tussen de 15 kernen aangebracht door een vijftal gebieden te onderscheiden. Schematisch is dit vormgegeven door het 'Ei van Buren'. Uit de staat van Buren anno 2009 is onderstaand figuur overgenomen.

Figuur: "Ei van Buren"

In het 'Ei van Buren' zijn de vier gebieden opgenomen rond Beusichem, Buren, Maurik, Lienden en het groene Middengebied.

Deze vier gebieden functioneren per gebied als een voorzieningencentrum voor de direct omliggende kleinere kernen. Het groene middengebied staat als verbindend gebied symbool voor:

- het agrarisch karakter van de gemeente;
- het landschap dat in de loop der eeuwen is gevormd door de rivierdelta;
- de recreatiewaarde van rust, ruimte en landschapsbeheer.

Dat wat de kernen en gebieden van Buren bindt, kan letterlijk en figuurlijk terug worden gevonden in het middengebied. In de staat van Buren 2009 is in paragraaf 2.5 stilgestaan bij het middengebied.

Het landschap dat gevormd is sinds de ijstijd en waar in de periode 1945-1980 één van de grootste projecten uit de landbouw geschiedenis gestalte heeft gekregen is beeldbepalend geweest voor de gemeente Buren. Met de mogelijkheden die het gebied biedt voor recreatie, laat het ook de meest recente ontwikkeling zien die zich in Buren heeft afgespeeld tot 2009. Alhoewel grote infrastructurele werken als het Amsterdam Rijnkanaal en de provinciale weg het gebied infrastructureel lijken te splitsen brengt het beeldbepalende middengebied de gemeente samen. Door beeldbepalende accenten van het middengebied te versterken en het gebied als hevelpunt te gebruiken bij innovaties op het vlak van de agrarische sector (inclusief de boomteelt) en de gezonde leefstijl (consumeren en recreëren) kan deze verbindende rol richting de kernen alleen maar worden vergroot.

2.6 Visieontwikkeling: blijven doen!

Vanuit Alertief Management BV hebben wij met veel plezier op onze wijze aan de begeleiding vorm en inhoud gegeven. Zoals past bij een proces van bijna twee jaar is het soms hardlopen, dan weer even stilstaan, soms een beetje vallen en dan weer opstaan. Maar we hebben het altijd samen met mensen gedaan vanuit verschillende geledingen van de gemeente. Wij gaan er vanuit dat het visiedocument zijn meerwaarde zal hebben als stip aan de horizon en katalysator voor verschillende wijzen van samenwerken.

We zijn er trots op dat we aan het visieontwikkelingstraject WijZijnBuren hebben mogen meewerken. Wij zouden het zo weer doen!

Mr Joost P.A. Spithoven,
Alertief Management BV

3 Meerwaarde visievorming en scenariodenken

De gemeente Buren bestaat uit 15 kernen. Dit zijn: Asch, Beusichem, Buren, Erichem, Kerk-Avezaath, Zoelen, Zoelmond, Lingemeer, Maurik, Eck en Wiel, Rijswijk, Ravenswaaij, Lienden, Ingen, Ommeren. Door haar inwoners en eigen voorzieningen is elke kern uniek. Belevingen en behoeften verschillen duidelijk per kern. Het is helder dat afhankelijk van de levensfase de behoeften van de doelgroepen verschillend zijn. Ondanks al deze verscheidenheid wil iedereen vooruitzichten op een goede toekomst met een aanbod aan collectieve voorzieningen, die passen bij levensbare dorpskernen. Een visie geeft richting aan het bewerkstelligen van het juiste voorzieningenniveau. In relatie tot deze visie zijn scenario's dienstbaar bij het maken van alternatieve keuzes.

3.1 Hanteren toekomstperspectief

Pessimisten geloven dat het geen zin heeft om bezig te zijn met het ontwikkelen van visies. Wie heeft nu inderdaad de kredietcrisis 2008/2009 helder zien aankomen? Maar het feit dat niet alles valt te voorspellen, wil nog niet zeggen dat het geen zin heeft te werken met- en aan toekomstverwachtingen. Als we leren beter op de toekomst te anticiperen, hoeven we de toekomst minder te vrezen. Door juist met elkaar eens te kijken naar de samenhang van behoeften op de lange termijn, kunnen we acties en projecten veel gericht inzetten. En wanneer het op keuzes maken aankomt (ook bij bezuinigen) valt dat beter en verantwoord te doen tegen de achtergrond van een duidelijk toekomstbeeld. Scenario's passen heel goed bij een visieontwikkelingstraject; zij helpen bij het maken van strategische keuzes en beslissingen.

In een visie staan vier kenmerken centraal:

- Een verandering beogen;
- Met betrekking tot de hogere prioriteiten van mensen;
- Deze op een dienende wijze nastreven;
- Steeds weer in voldoende mate rekening houden met het algemeen maatschappelijk belang.

Leiderschap gaat in wezen over leren de toekomst vorm te geven. Mensen horen daarbij geholpen te worden niet slachtoffer te zijn van omstandigheden, maar ruimte geboden te krijgen in het creëren van nieuwe omstandigheden. Uiteindelijk gaat leiderschap dus over het met elkaar creëren van nieuwe realiteiten. Met elkaar de toekomst beïnvloeden.

Scenario's worden daarbij gebruikt als achtergrond om te komen tot nieuwe concepten of creatieve oplossingsrichtingen. Scenario's tonen aan dat de toekomst niet onwrikbaar vastligt. Ze laten zien dat een andere toekomst mogelijk is, vanuit heel andere uitgangspunten dan voorheen ooit bedacht.

3.2 Situatie Buren met inwoners in 15 kernen

Het 'Ei van Buren' omvat 15 dorpskernen, waarin ruim 26.000 inwoners alle dag leven. Vanuit hun leiderschapsrol hebben de raadsleden van Buren opdracht gegeven om samen met deze inwoners aan het toekomstig wensbeeld van deze kernen te werken. Het participatieniveau strekt zich uit tot meedenken, meepraten en meedoen. Daar is in verschillende vormen invulling aan gegeven (zie

hoofdstuk 4). De bedoeling is steeds geweest om te weten wat de bewoners aan voorzieningen willen behouden en krijgen. Bij dat laatste punt is steeds uitgegaan van de oprechte betrokkenheid en realiteitszin van de inwoners. Tijdens de kernavonden bleek dat de meeste inwoners gelukkig en tevreden waren met hun huidige bestaan. Zij willen graag het goede behouden. Om dat wel beter te kunnen onderscheiden is in het visieontwikkelingstraject aan de slag gegaan met het typeren van de dorpskernen met het bijbehorende voorzieningenniveau, aansluitend op de leefritmes van verschillende doelgroepen.

3.3 Context plattelandsgemeenten

Wat betreft het voorzieningenniveau en sociaal-culturele relaties hanteert het Sociaal Cultureel Planbureau een typologie met vijf verschillende beelden van plattelandsgemeenten c.q. dorpskernen. Het *gesloten platteland* bestaat uit kleine, afgelegen kernen met beperkte voorzieningen. De bewoners vormen een hechte gemeenschap. Voor hulp en sociale contacten zijn de bewoners gericht op de medebewoners van de kern.

Het *dorpse platteland* zijn de kernen die een centrumfunctie vervullen voor omliggende kernen met weinig tot geen voorzieningen. Het dorpse platteland trekt veel bezoekers van buiten de kern. De kernen worden in vergelijking met het gesloten platteland gekenmerkt door lossere sociale verbanden. Het *woonplatteland* bestaat uit kleine kernen in een agrarische omgeving. Deze typologie kenmerkt zich door relatief veel gezinnen en weinig senioren. De woningdichtheid is laag. Het voorzieningenniveau is eveneens laag.

Het *elitair platteland* bestaat uit mooie gebieden met veel natuur en een centrale ligging ten opzichte van steden. Deze gewilde combinatie trekt bewoners die welgesteld en hoogopgeleid zijn. Op het elitair platteland wonen veel forensen.

Het *stedelijk platteland* bestaat uit woonwijken. De woonwijken zijn niet onderscheidend in vergelijking met woonwijken in een stad. De prijzen van de woningen zijn naar verhouding laag. Gevolg is dat relatief veel jongeren en starters op de woningmarkt op het stedelijk platteland wonen.

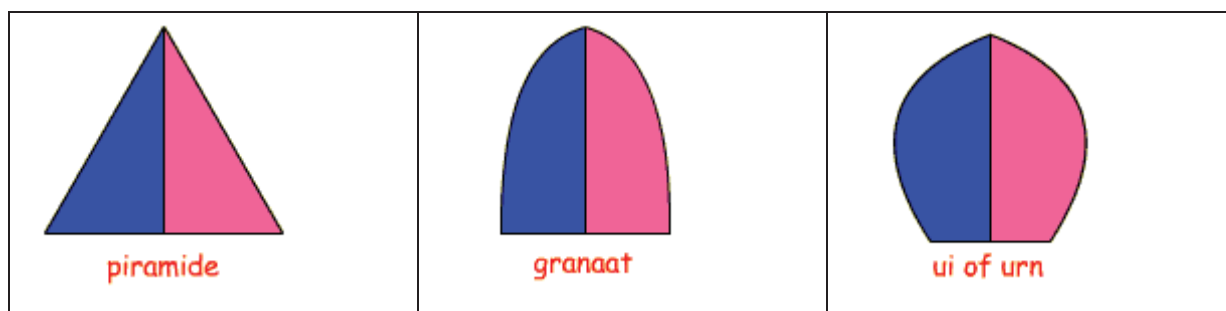
Afgezet tegen de 15 kernen van de gemeente Buren zijn volgens deze typologie vooral het gesloten platteland, het dorpse platteland en het woonplatteland te vinden binnen de gemeente. Het elitair platteland en stedelijk platteland zijn slechts marginaal te vinden. De vier grote gebieden Maurik, Lienden, Beusichem en Buren zijn duidelijk de geografische gebieden waar meer voorzieningen aanwezig zijn. Deze gebieden hebben een centrumfunctie. Vanuit deze centrumfunctie zijn vooral deze vier gebieden/ kernen aan te duiden als het dorpse platteland. De andere 11 kernen zijn aan te duiden als het gesloten platteland of het woonplatteland. Bijzonder is de kern Lingemeer. Door haar jonge geschiedenis en uniforme woningaanbod is het nog lastig Lingemeer duidelijk onder één van de SCP plattelandstypen te scharen. Gekozen is om Lingemeer vooralsnog te typeren als elitair platteland (hoewel de inwoners uit deze kern op de kernavond aangaven het hier niet mee eens te zijn).

Het overzicht van de gemeente Buren met typeringen platteland ziet er anno 2009 dan als volgt uit.

Type	Percentage (%) inwoners platteland Buren
Gesloten platteland	35,5
Dorpse platteland	56
Woon platteland	4,5
Elitaire platteland	4
Stedelijke platteland	-

3.4 Doelgroepen

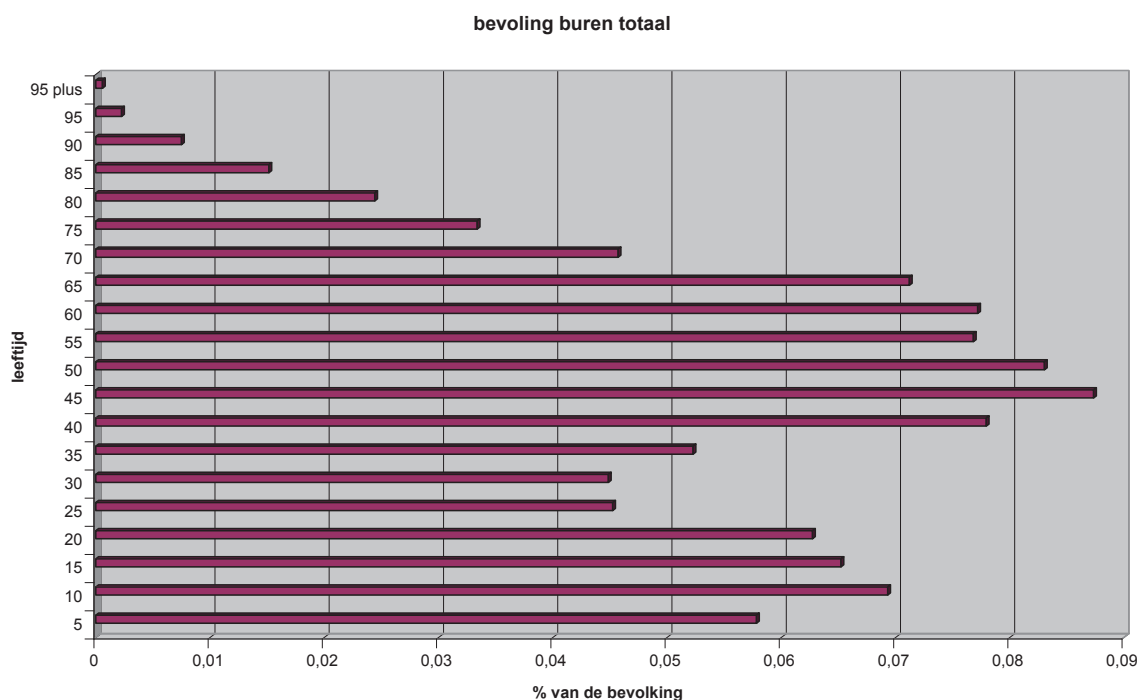
De bevolkingsopbouw zegt veel over de huidige en toekomstige samenstelling van de inwoners van de gemeente. Met kennis van de bevolkingsopbouw kunnen enkele doelgroepen worden onderscheiden. De bevolkingsopbouw kent een drietal basis typen: piramide, granaat en ui. De drie typen zijn in onderstaande figuur opgenomen

Figuur: Bevolkingsopbouw type

De piramide staat voor een groeiende bevolking met een hoog geboortecijfer en een relatief hoog sterftecijfer. De granaat staat voor een stabiele bevolking met relatief laag geboortecijfer en laag sterftecijfer. Het ui of urn model staat voor een krimpende en verouderende bevolking. Het ideaaltype voor een stabiele kwantitatieve en kwalitatieve bevolkingsopbouw is het granaat model.

In onderstaande figuur is de opbouw van Buren opgenomen.

Figuur: bevolkingsopbouw Buren

De bevolkingsopbouw van de gemeente Buren laat in vergelijking met de basistypen en de bevolkingsopbouw van Nederland een aantal bijzonderheden zien. In de figuur is geen onderscheid gemaakt tussen mannen en vrouwen, waardoor de bevolking in zijn geheel gepresenteerd is aan de rechterkant van de figuur.

Voor Buren is sprake van een kleine basis (leeftijdscategorie tot 20 jaar) en een duidelijke indunning van de takken in de leeftijdscategorie 20 t/m 35 jaar. Deze indunning is opvallend in vergelijking met de opbouw van heel Nederland (2009). De leeftijdsgroep 35 t/m 65 is relatief groot. Voor de toekomst hangen met de bevolkingsopbouw van Buren, net als die voor heel Nederland, twee grote gevolgen samen: krimp en vergrijzing. Om voor de toekomstvisie een scherper beeld te krijgen van de consequenties voor de inwoners van Buren worden vier doelgroepen onderscheiden: jeugd, jong volwassenen, middelbare leeftijd en senioren.

3.5 Leefritmes

Met het begrip leefritmes wordt aangesloten bij het patroon van activiteiten en bezigheden van de inwoners van de kernen. Vier patronen worden onderscheiden: het dagelijks leefritme, het wekelijks leefritme, het maandelijks leefritme en het jaarlijks leefritme. De patronen geven een idee wat mensen dagelijks, wekelijks, maandelijks of jaarlijks doen. De leefritmes sluiten concreet aan bij dat wat mensen dagelijks meemaken en ervaren.

In paragraaf 2.2. zijn aan de hand van de demografie vier doelgroepen onderscheiden. De leefritmes van de vier doelgroepen zijn verschillend. Zo zal in het algemeen het leven van de jeugd in het teken

staan van scholing en vorming, het leven van jong volwassenen in werk en jong gezin, het leven van middelbare leeftijd van werk en zorg geven en het leven van senioren in pensioen en zorg ontvangen.

In het leefritme spelen voorzieningen een cruciale rol. Voor de 15 kernen bepalen de aanwezigheid en bereikbaarheid van voorzieningen een belangrijk deel van het ritme. Er zijn voorzieningen waar bewoners dagelijks, wekelijks, maandelijks of jaarlijks naar toe gaan. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de voorzieningen geplaatst in het ritme van dag, week, maand of jaar.

Dagelijkse voorzieningen	Wekelijkse voorzieningen	Maandelijks voorzieningen	Jaarlijkse voorzieningen
• Opvang / Naschoolse activiteiten • Opleiding / school • Werk • Dagelijkse boodschappen • Zorg	• Recreatie en ontspanning • Buurthuis • Kerk • Sport / fitness • Wekelijkse boodschappen	• Recreatie en cultuur (film / muziek / theater / natuur / landgoederen recreatieplassen) • Maandelijks boodschappen (kleding / klussen)	• Evenementen • Overnachtingen (bed & breakfast / hotel) • Winkelen (luxue artikelen) • Gezondheidszorg (specialist ziekenhuis / tandarts)

Tabel voorzieningen

De combinatie van omvang en aard van de doelgroepen en het aantal en soort voorzieningen per kern is uniek en bepaalt dat het leefritme in geen van de 15 kernen hetzelfde is. Bij het leefritme in hun dorpskern ervaren de inwoners sociale cohesie en rust als heel belangrijke levensvoorwaarden. Op deze leefritmes zijn op hun beurt weer trends van invloed. Daarbij komen krimp- vergrijzing en innovatie steeds vaker als onderwerp aan de orde.

3.6 Sociale cohesie

Sociale cohesie duidt op sociale samenhang in de maatschappij en wordt ook wel omschreven als de 'kleefkracht' van een samenleving. Uit onderzoek blijkt: hoe hechter de sociale cohesie, hoe groter de solidariteit in een gemeenschap. Sociale cohesie is de mate waarin bewoners zich verbonden voelen met hun buurt en zich identificeren met de buurt.

Voorzieningen vormen een belangrijke peiler voor sociale infrastructuur van de dorpen en zijn daarmee van belang voor de leefbaarheid en levendigheid van de 15 kernen binnen de gemeente Buren. Het is niet vreemd dat een beslissing om een school te sluiten weerstand oproept bij een groter deel van de inwoners, dan enkel de ouders van de schoolgaande kinderen. Die weerstand valt ook te verklaren vanuit het feit dat de school een bredere functie heeft binnen de gemeenschap. Met het wegvallen van de functie valt ook de status weg van een ontmoetingsplaats binnen de sociale gemeenschap. Dit wordt ervaren als afbreuk doen aan de sociale cohesie.

3.7 Krimp

Krimp leidt tot structureel minder inwoners in een regio, gemeente en plattelandskernen. Dit is weer van invloed op het aanbod van wonen, werken, onderwijs en andere maatschappelijke voorzieningen. Omdat de gevolgen kern, wijk, en straat verschillend kunnen zijn is het nodig om te denken in maatwerkoplossingen. Als gemeenten krimp als een uitdaging willen zien, vraagt dat een omslag in het ‘groeidenken’. Krimp vergt een herijking van beleid om de kwaliteiten langs andere wegen te borgen.

Demografische krimp en een veranderende bevolkingssamenstelling zouden tot minder draagvlakken van bepaalde lokale voorzieningen kunnen leiden met als gevolg het verdwijnen van zulke voorzieningen op bepaalde plekken. Steeds meer dorpen en kernen in Limburg worden geconfronteerd met het wegvallen van voorzieningen. De vraag is in hoeverre men kan voorzien in de behoefte van de inwoners. Welk voorzieningenniveau kan en moet worden geaccepteerd en welke inspanningen om dat niveau te handhaven zijn te rechtvaardigen? Hoe kunnen ouderen op het platteland leven met een afnemende mobiliteit en verdwijnende voorzieningen? Is het wegtrekken van jongeren tegen te gaan? Kunnen dorpen vitale gemeenschappen blijven waar mensen bereid zijn zich voor elkaar in te zetten? Dit kan alleen als overheden, instellingen en bewoners samen zoeken naar oplossingen, waarbij niet altijd de eigen ambities en doelstellingen als enig uitgangspunt geldend zijn. Niet elke kern kan immers een winkelcentrum, school of multifunctionele accommodatie ‘dragen’. Het is een kwestie van balans zoeken met maatschappelijk en economisch draagvlak.

Wereldwijd begint de krimp van de bevolking pas rond 2075. Voor heel Nederland geldt 2035 al als het omslagpunt, of mogelijk nog eerder als de immigratie sneller dan verwacht afneemt. Op zichzelf behoeft krimp, net als groei, geen onoverzienbare problemen op te leveren. De gevolgen kunnen een negatiever effect hebben, wanneer de demografische krimp samenvalt met economische krimp. In dat geval komt door het achterwege blijven van kwalitatief collectieve voorzieningen onder druk te staan. Op zich kan krimp positief uitwerken als het gaat om meer ruimte, minder verkeersbewegingen en minder milieubelasting (schoner milieu).

Met de krimp hangt ook de sociale cohesie van bevolkingsgroepen samen. Sociale cohesie is van belang voor de solidariteit tussen mensen.

3.8 Vergrijzing in Buren

In 2025 is de schatting dat het aantal 65-plussers met 75% stijgt tot een aandeel van 23%. Daardoor zal het aantal ziektes aanzienlijk toenemen en daarmee ook het zorggebruik. Er mag verwacht worden dat chronische ziekten, zoals diabetes en dementie, zullen toenemen en daaraan gekoppeld het zorggebruik. Dit zorggebruik verschuift van genezing naar verpleging en verzorging. Mantelzorgers krijgen, mede door de WMO, een steeds grotere rol in de verzorging van familie en bekenden. Hierdoor dreigt deze groep overbelast te raken. Geschat wordt dat het aantal dementiepatiënten met driekwart zal toenemen en het aantal mensen met één lichamelijke beperking met ongeveer de helft.

Met preventie gericht op gedragsverandering is ook bij de ouderen gezondheidswinst te behalen. Een mediterrane dieet, matig alcoholgebruik, gemiddeld tot intensieve lichamelijke activiteit en niet-roken zorgen voor een verlaagde sterfte. Stoppen met roken op latere leeftijd (ouder dan 65 jaar) brengt ook gezondheidswinst met zich mee. Mannen die boven de 65 jaar stoppen leven zo'n 1,4 tot 2 jaar langer, vrouwen zelfs 2,7 tot 3,7 jaar.

3.9 Innovatie

Zoals krimp en vergrijzing zich als van buiten komende trends (exogene factoren) aandienen, kan innovatie meer als een zich van binnenuit aandienende trend (endogene factor) beschouwd worden. Voor gemeente Buren is op het innovatieve vlak het volgende vierluik naar boven gekomen.

Sociale innovatie

Sociale innovatie is investeren in mens en organisatie. Er zijn vele manieren om sociale innovatie vorm te geven. Geen sjablonen, maar de eigen weg bewandelen: sociale innovatie is maatwerk. De overheid wil sociale innovatie stimuleren. Werkgevers die de arbeidsproductiviteit op een slimme en innovatieve manier willen verhogen, kunnen daarvoor subsidie krijgen uit het Europees Sociaal Fonds.

Buurtbus

In de regio Rivierenland pleit men voor behoud en innovatie van het aanbod Openbaar Vervoer. Dit betekent concreet: zoveel mogelijk behoud van ontsluiting van kleine kernen in verband met de leefbaarheid en sociale bereikbaarheid van de dorpen in Rivierenland. Daarnaast zou meer innovatie mogelijk zijn bij de ontsluiting van de grotere bedrijventerreinen in onder andere Geldermalsen. Daarnaast zijn er wensen om milieuvriendelijke (elektrische) buurtbussen in te zetten, die ook toegankelijk zijn voor de mindervaliden en ouderen.

Bereikbaarheid

Zowel sociaal- economische partners als inwoners uit Buren onderkennen het verbeteren van de bereikbaarheid via glasvezel om enerzijds de concurrentiepositie te behouden, anderzijds om thuiswerken mogelijk te maken. Het is daarom van belang te investeren in een glasvezelnetwerk.

Verbetering commerciële en maatschappelijke voorzieningen

Het verbeteren en aantrekken van commerciële en maatschappelijke voorzieningen is goed voor de economie van Rivierenland. Het verbetert het imago van de regio en het zorgt ervoor dat mensen graag in de regio willen wonen en werken. In het stimuleringsprogramma economie Rivierenland zijn voorzieningen opgenomen die het gemakkelijkst naar de regio zijn te halen. Hieronder volgen de keuzes uit het stimuleringsprogramma 2009-2020:

- Het aantrekken van landelijke voorzieningen die kiezen voor een centrale ligging, passend bij de regio;
- Selectieve vergroting van het winkelaanbod, meer kwaliteit in het aanbod en versterking van de binnensteden (momenteel wordt er een detailhandelvisie ontwikkeld);
- Een belangrijke groeisector voor Rivierenland is Zorg & Gezondheid. Ook in combinatie met wellness en (kleinschalig) toerisme;
- Inzetten op goede opleidingen voor agrarisch ondernemen en de zorgsector of het vestigen van een dependance van een hogeschool.

3.10 Vier scenario's visie 2030

Om meer scherp te krijgen in het maken van keuzes, zijn voor het visieontwikkelingstraject van Buren vier scenario's neergelegd.

Scenario 1: Behoud het goede

Het 'Behoud het goede-scenario' sluit aan bij het gedachtegoed van de bewoners zoals geuit op de eerste ronde van de kernavonden. Er worden geen wezenlijke ingrepen gedaan in het wonen, werken en recreëren in vergelijking met de huidige situatie.

Scenario 2: Woonscenario

In het woonscenario wordt zo actief mogelijk ingegrepen in de woningmarkt om de vergrijzing en krimp tegen te gaan. In de woningvoorraad van Buren valt op dat er een vrij traditioneel aanbod aan woningen bestaat (veel grondgebonden eengezinswoningen en vrijwel geen hoogbouw). Het eigenwoning bezit in Buren is hoog (78 %). Om het wonen voor meerdere groepen aantrekkelijk te maken moet de woningvoorraad gevarieerder worden gemaakt. De huidig voorgenomen plannen om 1200 woningen extra te bouwen zijn te mager om substantieel een bijdrage te leveren aan het tegen gaan van de krimp en het creëren van een gevarieerder aanbod. De woningmarkt moet aantrekkelijker worden gemaakt voor de volgende doelgroepen: jonge gezinnen, migranten uit de Randstad, senioren en bijzondere doelgroepen. Voor de jonge gezinnen moeten betaalbare woningen op de markt komen.

Scenario 3: Economisch scenario

Werk is de motor voor de vitaliteit van de gemeente. Buren stelt alles in het werk om de economie te bevorderen. Buren wil zo min mogelijk afhankelijk zijn van de economische conjunctuur. Ze ziet zelf kansen op de markt. Buren is sterk in de fruitsector. Dit is een unieke sector in Nederland. De sector wordt versterkt door meer te doen met fruit. Niet alleen appels, peren en kersen moeten worden verbouwd. Ook druiven moeten tot het standaard repertoire van de agrarische sector gaan behoren. Door technologische vernieuwing en rasverdeling samen met de Landbouw Universiteit van Wageningen is het mogelijk om kwalitatief goede en goedkope druiven te verbouwen voor de wijnbouw. Recreatie levert werkgelegenheid. Op het terrein van de recreatie moeten wel keuzen worden gemaakt. Het eiland van Maurik is uniek in Nederland. De recreatie moet zich in 2030 hier concentreren. Een concentratie van recreatie belast de kwetsbare uiterwaarden bij Beusichem en Lienden dan zo min mogelijk. De Beldert biedt minder potentie. De potentie zit daar vooral rond de golfbaan. De over het algemeen kapitaalkrachtige beoefenaars van golf moeten worden verleid met een goede baan, restaurant en winkels waar het geld uitgegeven kan worden.

In het economisch scenario hoort ook het versterken van het opleidingsniveau.

Scenario 4: Natuurscenario

Rust en ruimte voor de natuur staan centraal in scenario 4. De ecologische structuur is versterkt. De uiterwaarden als natuurgebied en natuurlijk waterreservoir zijn groter geworden. De Rijndijk is op een aantal plaatsen verlegd naar het Zuiden om de rivier meer ruimte te geven. Het verleggen van de dijk is ten koste gegaan van het oppervlakte aan fruitbomen in het gebied rond Lienden.

Binnen de dijken is ruimte aan de natuur gegeven door op een aantal plekken het laaggelegen komgebied tussen Buren en Maurik onder water te laten lopen. Dit resulteert in een toename van verschillende soorten vogels en waterfauna en flora.

Ruimte aan de natuur moet worden gegeven om het evenwicht tussen mens en natuur te herstellen.

Duurzaamheid staat daarbij voorop. Duurzaamheid op lange termijn mag ten koste gaan van economisch gewin op korte termijn. Dit betekent dat intensieve landbouw en megastallen geen enkele kans hebben zich te ontwikkelen. Toerisme en recreatie zijn op zeer beperkte schaal mogelijk.

3.11 Doorvertaling scenario's naar gebieden en dorpskernen

Het is vervolgens zaak om bij het inschatten, uitwerken en beoordelen van deze scenario's scherp te krijgen hoe in 2030 het leven in de dorpskernen er dan uit komt te zien.

Bij wijze van een eerste inschatting leveren de scenario's het volgende beeld op in 2030:

- 1) *Behoud het goede scenario*: Gebieden functioneren op vergelijkbare wijze als in 2009. Het middengebied blijft symbool staan voor a) het agrarisch karakter, b) rust, stilte en recreatieve mogelijkheden en c) de landschapsstructuur van het Gelders rivierengebied
- 2) *Woonscenario*: Gebieden krijgen sterkere rol als voorzieningencentrum voor het wekelijks en maandelijks patroon. In kleinere kernen komen meer voorzieningen die het dagelijks ritme ondersteunen. Het concept woonservicezone ontwikkelt zich tot volle wasdom.
- 3) *Economisch scenario*: Belang van middengebied als economische motor neemt toe. Er ontstaat meer ruimte voor de agrarische sector. Kansen op terrein van recreatie worden vanuit economisch perspectief ten volle benut.
- 4) *Natuurscenario*: Belang van middengebied als symbool voor landschap en ecologisch systeem wordt groter. Water speelt sleutelrol in natuurscenario. De vier gebieden krijgen een minder prominente rol als voorzieningencentrum.

3.12 Invloed factoren op scenario's

Er is voor gekozen om bij het uitwerken van de scenario's steeds de relatie met vijf factoren te beoordelen: demografie, besteedbaar inkomen, politiek klimaat, sociale samenhang en opleidingsniveau.

Demografie

In paragraaf 2.2 is de bevolkingspiramide van Buren anno 2009 opgenomen. Zonder rekening te houden met grote veranderingen in migratie van- en uit de gemeente en sterfte-/geboortecijfers kunnen uit de bevolkingspiramide voor Buren twee trends worden gesignaleerd: vergrijzing en krimp. Dit kan op eenvoudige wijze inzichtelijk worden gemaakt. In 2030 is de huidige bevolking 20 jaar ouder geworden. Dit betekent dat de bevolkingsgroepen die nu 45 jaar of ouder zijn dan rond hun pensioen zullen zitten. Omdat de omvang van deze groep (gecorrigeerd voor sterfte) veel groter is dan de huidige leeftijdsgroep, zal het relatief aandeel van de bevolking van mensen ouder dan 65 procentueel sterk toenemen. Voor de toekomst is ook van belang dat de huidige groep jong volwassenen en jeugd kleiner is dan de groep 40-65. De aanwas van de bevolking is kleiner, dit betekent dat de bevolking zal krimpen.

Besteedbaar inkomen

Het gemiddeld besteedbaar inkomen per huishouden bedroeg in Nederland in 2007 € 31.300, -. Voor gemeente Buren bedroeg dit € 35.500, - per huishouden (CBS). In Nederland zijn 4,25 % van de huishoudens afhankelijk van een Wwb uitkering. In de gemeente Buren is dit 1,11 % (CBS). De cijfers uit 2007 laten zien dat de sociaal- economische positie en dat wat mensen te besteden hebben hoger ligt dan het gemiddelde in Nederland.

Het besteedbaar inkomen is voor de Toekomstvisie een belangrijke factor. Daarbij valt te melden dat de in november 2008 ontstane economische crisis nog niet is verwerkt in de cijfers over het mogelijke besteedbaar inkomen. Het is duidelijk dat indien mensen minder te besteden hebben, ambities moeten worden bijgesteld. Wat al wel duidelijk is, is dat vanaf het begrotingsjaar 2010 de gemeente minder middelen tot haar beschikking heeft om te investeren in de samenleving. De vraag is en blijft voorlopig hoe lang de economische crisis duurt en hoe deze doorwerkt naar het jaar 2030. Uitspraken over het besteedbaar inkomen in 2030 hangen voor de gemeente Buren samen met de ontwikkelingen in de belangrijkste economische sectoren: agrarische en recreatieve sector. De agrarische sector lijkt iets minder conjunctuurgevoelig dan de recreatieve sector. Hoewel de situatie voor de fruitteelt complex is, omdat zij internationaal is georiënteerd. Als mensen minder te besteden hebben dan zijn vakantie en recreatieve activiteiten in de regel één van de eerste posten waarop wordt bezuinigd. Daar staat tegenover dat Buren en haar kernen veel bezocht worden door fietsrecreanten. Dat kent weer meer continuïteit, ook in slechtere economische omstandigheden.

Als invloed op het besteedbaar inkomen wil worden uitgeoefend, dan wordt een gericht en sterk economisch beleid aanbevolen.

Politiek-bestuurlijke klimaat

De huidige gemeente Buren is 1 januari 1999 ontstaan door de samenvoeging van de vroegere gemeenten Buren, Maurik en Lienden. Met de samenvoeging van deze gemeenten is een plattelandsgemeente ontstaan van meer dan 25.000 inwoners. Voor de toekomst is van belang of de bestuurlijke indeling hetzelfde blijft of dat sprake zal zijn van een ander schaalniveau. Ook veranderingen in bestuurlijke context zoals recent de dualisering van het bestuur kunnen invloed hebben op dat wat de inwoners merken van de overheid.

De praktijk leert dat veranderingen in schaalniveau en bestuurlijke context veel tijd vergen. Het is de vraag of voor 2030 invloed van veranderingen op dit vlak (gemeentelijke herindeling) te verwachten zijn. Het rijk en de provincies kiezen steeds meer voor regionale en lokale samenwerking van onderaf, dan het opleggen van gemeentelijke fusies. Toch popt elke keer weer de discussie op over bestuurskracht (om alle taken te kunnen vervullen) en de ideale schaal van de inwonersaantallen voor gemeenten.

Sociale samenhang

De gemeente Buren kenmerkt zich door saamhorigheid, sterke sociale samenhang en een heterogene bevolking. De gemeente kent een uitgebreid verenigingsleven. Drie op de tien inwoners is in 2008 actief als vrijwilliger. Inwoners zijn vooral actief in de sport/recreatie of de zorg. In 2008 is vastgesteld dat het aantal inwoners dat lid is van een vereniging toeneemt. Typerend is ook dat er binnen de gemeentegrenzen meer dan 12 Oranjeverenigingen aanwezig zijn. Muziekverenigingen zijn in Buren eveneens ruim vertegenwoordigd, net als verschillende andere verenigingen voor cultuurbeleving en vrijetijdsbesteding. De meeste verenigingen in Buren zijn plaatselijk georganiseerd, met een eigen dorps karakter.

Het sociale klimaat in de dorpen is te karakteriseren door kleinschaligheid, onderlinge verbondenheid, en korte lijnen. De verbondenheid blijkt ook uit het aantal vrijwilligers. De vrijwillige inzet voor allerlei activiteiten en zorg (mantelzorg) is in Buren groot. Onder ouderen is het percentage vrijwilligers hoog.

De vraag is of de onderlinge verbondenheid en de samenhang ook in de toekomst zo sterk zal blijven. Bedreigingen voor de sociale samenhang zijn; individualisering, een minder heterogene bevolking door migratie en technologische ontwikkelingen die fysieke afstanden kleiner kan maken (Internet / mobiliteit)

Opleidingsniveau

Het opleidingsniveau is een belangrijke indicator voor het denken en doen van de inwoners. Het opleidingsniveau bepaalt ook de toekomstige potentie. Kansen en mogelijkheden worden vergroot door te investeren in onderwijs.

In het Rivierenland, waarvan de gemeente Buren onderdeel uitmaakt, is het opleidingsniveau als laag te kwalificeren en is er sprake van taalachterstanden, waaronder laaggeletterdheid. Basis onderwijs is in iedere kern aanwezig. Er zijn in Buren 16 basisscholen; 4 bijzondere en 12 openbare. De gemeente Buren kent geen scholen voor voortgezet onderwijs. In 2009 volgen dagelijks een kleine 1900 leerlingen een opleiding voor voortgezet onderwijs en beroepsopleidingen in omliggende plaatsen als Tiel, Culemborg, Kesteren, Geldermalsen, Wijk bij Duurstede, Maarsbergen en Veenendaal. Sturing vanuit de gemeente Buren op het voortgezet onderwijsbeleid is in de huidige context lastig.

3.13 Eerst wat, dan pas hoe en hoeveel

Met deze visie is de gemeenteraad aan zet. Zij bepalen als volksvertegenwoordigers wat het niveau van de gebieden en dorpskernen en hoort te omvatten in 2030. Juist bij een gemêleerde groep volksvertegenwoordigers mag daarbij een reële uitkomst verwacht worden, hoe moeilijk het soms is om keuzes te maken. Maar keuzes maken en besluiten nemen past bij politiek verantwoordelijken. De vervolgvraag is dan hoe dit valt te realiseren. Dat gaat dan om de inzet van instellingen, personen en financiële middelen. Daarbij is binnen de gemeente vooral het college van burgemeester en wethouders samen met de werkorganisatie aan zet. Een tekort aan partners en middelen kan dan leiden tot het bijstellen van het tempo (prioriteren, faseren en opschorten) dan wel tot het verlagen van het ambitieniveau. Dergelijke discussies passen bij de transparantie van de politieke besluitvorming. Maar dat is beter dan de eigen beschikbare gemeentelijke middelen bepalend te laten zijn. Dan ontstaan er geen vergezichten met kansen, waarop andere partijen kunnen inspelen (samenwerking).

4 Stappen op weg naar uitwerking scenario's

Om te kunnen komen tot de uitwerking van scenario's zijn de nodige stappen gezet. In de hoofdstukken 5 t/m 8 worden de vier scenario's verder uitgewerkt. Op basis van deze uitwerking kan dan geconcludeerd worden, welk scenario de voorkeur verdient om verder uit te werken. De keuze voor het ontwikkelingsscenario wordt gemaakt in hoofdstuk 9.

In dit hoofdstuk zetten we eerst nog kort de stappen op een rij, die zijn gezet om te kunnen komen tot de uitwerking van alle scenario's. Er is in Buren in ieder geval niet over één nacht ijs gegaan!

4.1 Rapportage Staat van Buren 2009

Aan het begin van het traject is de Staat van Buren 2009 opgetekend. In de Staat van Buren 2009 zijn vijf gebieden onderscheiden. Respectievelijk zijn dit de gebieden rond Beusichem, Buren, Lienden, Maurik en het Middengebied. Deze gebieden zijn gekozen rond de vier grotere kernen, die een centrumfunctie vervullen. In de typologie van het SCP zijn Beusichem, Buren, Lienden en Maurik de dorps plattelands kernen.

Per dorpskern is vervolgens ingegaan op het aantal bewoners, de voorzieningen en bijzondere gebeurtenissen, die aangetroffen worden. Als samenvatting voor de sociaal- economische en sociaal- culturele structuur is de kern voor zover mogelijk geplaatst onder een typologie van het SCP. Hoewel in een kern vaak een mengvorm van typologieën is te zien, is per kern een dominant type gekozen.

Kern	Inwoners	SCP type
Asch	394	gesloten
Beusichem	3098	dorps
Buren	2566	dorps
Erichem	512	woon
Kerk-Avezaath	1563	gesloten
Zoelen	1482	gesloten
Zoelmond	640	woon
Lingemeer	1000	elitair
Maurik	4201	dorps
Eck en Wiel	1665	gesloten
Rijswijk	660	gesloten
Ravenswaaij	405	gesloten
Lienden	4501	dorps
Ingen	2183	gesloten
Ommeren	801	gesloten
Totaal	25671	

Tabel: onderverdeling dorpskernen naar typologie van het SCP

Het vijfde gebied dat onderscheiden is, is het middengebied. Het is het open komgebied tussen grofweg Beusichem, Buren en Maurik. Het gebied is in de Staat van Buren 2009 symbool gesteld voor drie beeldbepalende karaktereigenschappen van de gemeente. Dit zijn:

1. het agrarisch karakter;
2. rust, stilte en recreatieve mogelijkheden;
3. de landschapsstructuur van het Gelders rivierengebied.

Voor de gemeente Buren levert de classificatie naar de dominante types van de SCP-typologie een procentuele verdeling op, zoals opgenomen in onderstaande tabel. In deze tabel is ook de verdeling van de typen over heel Nederland opgenomen. De laatste kolom geeft het procentueel verschil aan tussen Buren en heel Nederland.

SCP type	Buren (inwoners)	Buren (procentueel)	Nederland (procentueel)	Vershil
Gesloten	9153	35,66%	30,00%	5,66%
Dorps	14366	55,96%	50,00%	5,96%
Woon	1152	4,49%	5,00%	-0,51%
Elitair	1000	3,90%	4,00%	-0,10%
Stedelijk	0	0,00%	11,00%	-11,00%
Totaal	25671	100,00%	100,00%	0,00%

Tabel: vergelijking typologie staat van buren met Nederland

De tabel maakt duidelijk dat Buren als plattelandsgemeente niet veel afwijkt van het beeld voor heel Nederland. De meeste bewoners wonen op het dorpsse platteland. Afwijkend is de gemeente alleen voor wat betreft het stedelijk platteland. Het stedelijk platteland is niet aanwezig in Buren.

Bijzonder is de kern Buren. Buren is als vestingstad atypisch en kan niet goed geplaatst worden onder de typologie van het sociaal-cultureel planbureau. Vanuit de voorzieningen en de centrum functie die Buren vervult, wordt gekozen voor het dorpsse platteland. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van het aantal inwoners per 1 januari 2009 en de toegekende SCP- typologie.

De Staat van Buren 2009 gaf een eerste indruk van de gebieden en kernen die in de gemeente aangetroffen zijn. Tijdens de kernavonden is deze eerste indruk voorgelegd. De vraag was dan of de bewoners zich herkennen in de beschrijving en de typologie. De meeste herkenden zich daar wel in, met uitzondering van de bewoners van Lingemeer. Zij vonden hun kern niet een elitair gehalte hebben. Omdat uiteindelijk niet de tabel met typologie in het leven van alledag centraal staat, is de bewoners tijdens de kernavonden vervolgens gevraagd naar hun belevingen en ervaringen van het wonen in hun kern. Dit is gedaan aan de hand van het laten benoemen en waarderen van de gouden plekken, gouden voorzieningen en gouden evenementen.

4.2 Uitkomsten ronde Kernavonden

Van 11 juni 2009 tot 15 oktober zijn de avonden georganiseerd in 15 kernen. Per kern zijn de meest karakteristieke plekken, voorzieningen en evenementen samengevat. Tevens is gekeken of de

typologie houdbaar is. In onderstaande tabel worden in volgorde van de gehouden avonden de uitkomsten gepresenteerd.

Kern	Goud (meest prominent)	Karakter	Houdbaarheid typologie
Zoelen	- Dorpshuis - Kasteel Soelen - Korenbloem	<u>Twijfels over toekomst</u> Gemis voorzieningen Bezorgdheid over jongeren Gericht op Tiel	Ja
Ingen	- Veer - Molen - Uitzicht Utrechtse Heuvelrug - Dorpshuis / cafés - Jaar en rommelmarkt	<u>Vrijzinnig</u> Aandacht voor de jeugd Fruitcultuur Combineren wonen en zorg	Ja
Zoelmond	- Aangezicht van het dorp - Dorpshuis / kerkgebouw - Oranjefeest / Zomerfeest	<u>Echte gemeenschap</u> Liefde voor het dorp Thuis laten voelen toeristen: wandelpaden en theetuin	Ja
Ommeren	- Den Eng en het Ommerense bos - Kei op de hoek bij de kerkweg - Sinterklaasfeest en rommelmarkt	<u>Trots op uniek landgoed en buitengebied</u> Kansen nieuwe technologie voor behoud levendigheid Groot buitengebied	Ja
Ravenswaaij	- Lek en de uiterwaarden - Dorpshuis - Koninginnedag en toneelvoorstellingen in dorpshuis Rozenhoek	<u>Eigen identiteit</u> Rust op Lekbanddijk Spanning oud en nieuwkomers Samen bouwen aan de toekomst	Ja
Beusichem	- Marktplaats - Buitengebied met uiterwaarden - Paardenmarkt - Betuwe spektakel / muziek uitvoeringen	<u>Ondernemerschap</u> Woonkern voor jongeren, ouderen en forensen Versterken kleinschalige recreatieve fiets- en wandelpaden	Ja
Asch	- Aschepoester markt / Kerstmarkt - Gele kerk - Dorpshuis / speeltuin / basisschool	<u>Zeer hechte kern</u> Samen dingen doen en organiseren Kleinschalig blijven	Ja
Maurik	- Groene park rond gemeentehuis - Eiland van Maurik - Dorpsplein - Winkelbestand - Valentijn- Valentino	<u>Alles in de buurt</u> Iets anoniemer Recreatie pijler van inkomen	Ja
Lingemeer	- Doodlopende straatjes - Speeltuin	<u>Rust / gemeenschap in zelfde levensfase</u>	Nee, gesloten platteland is

	Groene weilanden en landelijke omgeving	Mensen komen overal vandaan Jonge gemeenschap Opbouw mentaliteit	treffender
Buren	- Plantsoen en de toeren - Weeshuis - Speldagen en Buren bij Kaarslicht	<u>Trots op traditie van het wonen en het stadse</u> Toerisme / bedrijven kleinschalig Stimuleren eigen middenstand	Ja
Eck en Wiel	- Ecksternest - Goudkust - Dorp op stelten	<u>Gezelligheid</u> Zelf genieten van het moois langs de dijk Hechte gemeenschap	Ja
Erichem	- Dorpshuis - Scholen - Pastorie - Landschappelijke uitstraling - Toneelavond met aansluitend dansavond	<u>Agrarische traditie</u> Laat het groen blijven Vitaliteit kern door behoud van de jeugd Self supporting	Ja
Kerk-Avezaath	- Basisschool - Dorpshuis / sportvoorzieningen - Lentefeest	<u>Sterke betrokkenheid over toekomst</u> Eigen ideeën Behouden landelijk karakter Mix en maatwerk woningen jongeren en senioren.	Ja
Rijswijk	- Kerk en molen - Uitzicht op de heuvel - Tentfeesten	<u>Lekker onder elkaar</u> Kritische massa voor voorzieningen nodig Rustieke en sfeervolle landschap behouden	Ja
Lienden	- Lint vanaf de oude rijndijk: Witte huis / Kerk / Marktplaats - Marspolder - FC Lienden	<u>Vriendelijkheid</u> Fruit Kleinschalige verblijfsrecreatie	Ja

Tabel: uitkomsten kernavonden

Van de 15 avonden is er slechts één kernavond geweest, waarop duidelijk naar voren kwam dat de deelnemers zich niet herkenden in de geschetste typologie. De bewoners van Lingemeer vonden niet dat hun kern onder het kopje 'elitair platteland' kan worden geplaatst. Zij herkennen zich daar niet in. De samenvattende tabel met uitkomsten van de kernavonden maakt duidelijk dat geen enkele kern precies gelijk is aan de andere. De combinatie van aanwezige bewoners, ruimtelijke kenmerken en voorzieningen van de verschillende kernen liet zich telkens gelden in het eigen geluid van de kern. Hoewel veel nuances zijn geuit is er uit de avonden ook een grote gemene deler gekomen. Een deler die een bindende factor voor de toekomst van de 15 kernen zou kunnen zijn.

Foto kernavond Kerk-Avezaath

4.3 Belangrijkst uitkomst: behoud van het goede

Als de kernavonden één ding hebben duidelijk gemaakt dan is het dat de inwoners van de kernen erg veel waardering hebben voor de plek waar zij nu wonen. Behoud van het goede is een terugkerend thema geweest tijdens de kernavonden. Onder het goede verstaan de inwoners dan vooral de rust, de open ruimte en het groen die op het platteland te vinden zijn. Het wonen in een omgeving zonder verstorende elementen vinden zij belangrijk. Verstorende elementen zijn dan de elementen die niet gerelateerd zijn aan het landelijk en agrarisch karakter, zoals verkeers- en geluidshinder.

Onder het goede verstaan de bewoners ook de kleinschaligheid en gemoedelijkheid die in de gemeente te vinden is. De maat der dingen hoort afgestemd te blijven op de aard en omvang van de kernen. Grote bedrijventerreinen, mega-stallen en massa toerisme passen niet bij dit kleinschalig karakter. Met veel warmte wordt gesproken over de huidige natuur van bijvoorbeeld uiterwaarden en landgoederen. Wandelpaden, fietsroutes en de huidige bed en breakfast voorzieningen koesteren de bewoners. Op sociaal terrein willen zij de saamhorigheid behouden. Binding en onderlinge betrokkenheid zijn waarden die blijvend moeten zijn. Samen dingen organiseren, meedoen aan alles wat in- en rond het dorps- of buurthuis gebeurd is van levensbelang voor de vitaliteit van de kern. Voor het behoud van de vitaliteit is tijdens vrijwel alle kernavonden naar voren gebracht dat de aanwezige maatschappelijke voorzieningen als school, dorps huis en kerk onlosmakelijk horen bij het goede. Het behoud van het goede is samen te vatten in de termen: kleinschalig, rust, ruimte en saamhorigheid. Vanuit het goede past bij de meeste kernen de behoefte aan passende dynamiek en levendigheid. Om dat mogelijk te maken en te behouden denken de inwoners aan het behouden en versterken van de verbindingen in de sociaal-emotionele en de fysieke betekenis. Goede ontsluitingswegen van- en naar de kernen kan een bereikbaarheid opleveren, waardoor jongeren toch in de kernen blijven wonen. Moderne verbindingen zoals het Internet met glasvezel worden ook gezien als wervend voor de (jonge) ondernemers die vanuit huis willen werken.

4.4 Gouden Toekomstbus

Een belangrijk thema voor de toekomst van veel gemeenten is bevolkingsdaling. Onder de noemer krimp vraagt de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) aandacht voor dit thema. De VNG heeft gekozen dit in 2009 te doen in de vorm van het laten rijden van een zgn. Gouden Toekomstbus door heel Nederland. Tijdens het visieontwikkelingstraject WijZijnBuren, is aangesloten bij de landelijke actie 'De Gouden Toekomstbus'. Om aandacht te vragen voor de specifieke problematiek van de krimp, konden gemeenten zich opgeven voor een bezoek van deze bus. Aan de hand van een eigen programma kon dan met verschillende partijen in de eigen gemeente de dialoog gevoerd worden over de consequenties van de krimp.

Op vrijdag 4 december reed de Gouden Toekomstbus door de gemeente Buren. Het enthousiasme voor de discussie over de toekomst was zelfs zo groot dat het aantal plaatsen in de Gouden Toekomstbus onvoldoende was en een tweede bus de karavaan complementeerde. Gedurende de tour werd door het gezelschap gediscussieerd over een viertal thema's:

Halte 1: Marechaussee museum Buren - debat over vesting Buren tussen recreatie en wonen

In het vestingstadje Buren ontspon zich een discussie of de stad een rustige woonomgeving zou moeten zijn of dat de historie en uitstraling van het centrum zou moeten worden benut voor recreatie en toerisme.

Route door het groene middengebied - debat over het 'groene hart' van de gemeente

Na afloop van het debat in Buren vertrok de Gouden Toekomstbus door het groene hart en openkomgebied richting Lienden. In de bus is een goed debat over de toekomst van het 'groene hart' gevoerd. Meer fundamenteel was de discussie over het evenwicht tussen ontwikkeling van de agrarische sector en natuurontwikkeling. Gezien ruimtegebruik van beide ontwikkelingsrichtingen werd duidelijk dat het maken van keuzes hierin aan de orde is.

Halte 2: Het wapen van Lienden - debat over openbaar vervoer

In café - restaurant het wapen van Lienden ontstond een levendige discussie over de toekomst van het openbaar vervoer. Het dilemma in het openbaar vervoer bleek vooral te zitten in de sociale functie die openbaar vervoer speelt en het rendabel kunnen exploiteren van buslijnen. Voor ouderen speelt openbaar vervoer een belangrijke rol in het voorkomen van een sociaal isolement. De beschikbaarheid en betaalbaarheid van goed vervoer is voor ouderen belangrijk. In de toekomst van het openbaar vervoer speelt de provincie een belangrijke rol.

Halte 3: Eiland van Maurik - debat over natuur, recreatie en toerisme

Op het terrein van toerisme wordt kwalitatief hoogwaardige dagrecreatie gemist. Voor het organiseren van dagarrangementen ontbreken voorzieningen die grotere groepen kunnen ontvangen. Programma's voor een ochtend zijn goed te organiseren, maar als het gaat om het bieden van een dagprogramma dan zijn de mogelijkheden beperkt.

In aansluiting op de dagarrangementen werd ook gepleit voor middelgrote overnachting accommodaties. In de regio zijn op dit moment maar twee grote voorzieningen: Van der Valk in Tiel en Golden Tulip in Zaltbommel. De accommodaties moeten daarbij wel binnen de beeldkwaliteit van het landelijk karakter passen.

Door Recreatieschap Uiterwaarde werd gepleit te concentreren op ten hoogste twee grootschalige gebieden: De Beldert en het Eiland van Maurik. Gaat het om de ontwikkeling van het Eiland van Maurik en een grootschalig gebied in het rivierengebied dan biedt het nationaal rivierenlandschap kansen, tegelijkertijd is wel een spanning te zien met het project "Natura 2000". Het rivierenlandschap is door het ministerie en Europa aangewezen als nationaal landschap. Ruimte voor de natuur en grootschalige ontwikkeling van recreatie staan op gespannen voet. In de discussie over natuur, recreatie en toerisme werd ook ruimte gezien voor agricultuur, dat wil zeggen het open stellen en combineren van landbouw en toerisme.

Afbelding logo Gouden Toekomstbus

4.5 Raadsdebat 15 december 2009

Na wat oefenen met de scenario's was het op 15 december 2009 aan de raadsleden om met elkaar voor het eerst een politiek debat te voeren over de Hoofdpijnen van de Gemeentelijke Visie. Dit debat verliep in drie rondes:

Ronde 1: behelsde het beantwoorden van vier vragen:

- 1.1. Wat heeft de eerste kernrondes bij de 15 kernen opgeleverd?
- 1.2. Hoe wordt gekeken naar het behoud en de ontwikkeling van de 15 kernen?
- 1.3. Wat zijn de kansen voor de 4 hoofdgebieden als het gaat om het accommoderen van maatschappelijke voorzieningen?
- 1.4. Hoe wordt de kracht en meerwaarde ingeschat van het groene middengebied (groene hart) als een vijfde hoofdgebied?

Raadsbreed was er waardering voor wat de kernrondes had opgeleverd. Zowel inhoudelijk, als ook qua proces met de inwoners van de kernen, maar ook tussen de raadsleden onderling.

Op basis van de reacties van de inwoners zagen de raadsleden verschillende mogelijkheden om in dorpskernen het voorzieningenniveau op peil te houden en hier en daar wat uit te breiden.

Aan de vier hoofdgebieden wordt wel een centrumfunctie toegekend. Het is logisch dat daar de wat grotere voorzieningen voor het omliggende gebied worden gevestigd.

Het groene middengebied biedt ook kansen. Daarbij wordt vooral gedacht aan het mogelijk maken van economische uitbreidingen voor de agrariërs. Daarnaast worden toch ook kansen gezien om de recreatie en het natuurschoon met elkaar in verband te brengen.

Ronde 2: invulling scenario's per dorpskern

Door middel van het plaatsen van vlaggetjes hoorden de fracties aan te geven welke voorkeur zij hadden voor een scenario per kern.

De volgende keuzes zijn daarbij gemaakt:

Lingemeer: natuur en wonen.

Lienden: economie.

Ommeren: bestaand en wonen.

Ingen: economie en wonen.

Eck en Wiel: bestaand en wonen.

Maurik: economie en wonen.

Rijswijk: bestaand, wonen en natuur.

Ravenswaay: natuur en wonen.

Beusichem: wonen en economie.

Zoelmond: wonen en natuur.

Asch: bestaand en natuur.

Zoelen: bestaand en wonen.

Kerk-Avezaath: wonen en natuur.

Erichem: bestaand en natuur.

Buren: economie.

Foto raadszaal Buren met pionnen 15 kernen

Ronde 3: behandelen van een aantal thema's.

Daarbij ging om de volgende zes thema's:

1. de kans van slagen om de gemeente Buren levendig en bruisend te maken.

Er hoort een beter aanbod te komen qua verblijfsaccommodaties. Deze zijn er nu in onvoldoende mate. Een belangrijke trekker zijn de verschillende evenementen. Deze moeten ook eigen blijven aan de kernen, denk aan Buren en de Oranjekennis. Voor recreanten zouden er meer arrangementen kunnen komen.

2. Het invulling geven aan wonen: dient de gemeente naast de vraag van eigen jonge gezinnen zich ook te richten op mensen van buiten de gemeente?

In eerste instantie richt de aandacht zich op de jonge gezinnen met betaalbare woningen. Het is de bedoeling de jongeren voor de eigen gemeente te behouden. Daarbij lijken starterswoningen onontbeerlijk, die levensloopbestendig zijn. Daarnaast zullen er ook in sommige kernen betere voorzieningen moeten komen. Wel dient in ogenschouw te worden gehouden dat krimp niet is te voorkomen in een plattelandsgemeente. Zonder dat de gemeente een overloopgebied gaat worden voor de Randstad lijkt het verstandig ook huizen te bouwen voor mensen, die zich op het platteland willen vestigen.

3. De keus voor het groene middengebied: natuur en economie. Geldt dit alleen op agrarisch gebied?

De gronden van het middengebied zijn vooral benodigd voor de agrariërs. Zij horen ook mogelijkheden te hebben voor nieuwe agrarische bedrijvigheid. In beginsel is het middengebied in balans. Tijdens de tweede ronde zijn er vlaggen geplaatst met natuur en economie, die elkaar zouden kunnen versterken. Te denken valt hierbij aan mogelijkheden voor bed and breakfast voorzieningen, agro-toerisme en minicampings voor natuurliefhebbers. Het middengebied leent zich voor het verruimen van de recreatie, bijvoorbeeld door middel van fiets- en wandelpaden.

4. Wat vergt het jeugdbeleid en in hoeverre biedt dit nog perspectief?

Het is zaak om de jeugd positief te benaderen en naar haar te luisteren. Het accent leggen bij jongeren die goed willen en het goed doen. Veel jongeren zijn nu actief in verenigingen. Het is de moeite waard om te bezien hoe de gemeente dit wil en kan ondersteunen. Voor de jeugd biedt internet en bijvoorbeeld een internet-café interessante mogelijkheden. In het verleden is ten aanzien van de jeugd vooral de nadruk gelegd op een klein groepje jongeren, dat zich nergens bij aansluit. Waar het raakt aan overlast, is het zaak dit snel en effectief aan te pakken.

5. De beperkingen rond het openbaar vervoer

Onderkend wordt dat het openbaar vervoer functies vervuld voor verschillende doelgroepen. Toch dreigt een groep oudere mensen meer in een sociaal isolement terecht te komen. Dit onderwerp moet toch nog eens besproken worden met de provincie Gelderland. Wellicht is het mogelijk om een duurzaam vervoersmodel te bedenken voor Buren, dat aan de provincie kan worden voorgelegd.

6. Is er in 2030 nog wel een gemeente Buren?

Alle partijen zijn voorstander van een zelfstandig Buren. Wel bestaat het bewustzijn dat de gemeente moet nadenken over werkwijzen en allianties, die de bestuurskracht versterken. Daarbij komen aan de orde: in de toekomst meer regionaal optrekken; organiseren van een adequaat ambtelijk apparaat eventueel door samenvoegingen van onderdelen met andere omliggende gemeenten, samenwerking mogelijk maken met gemeenten elders in den lande.

4.6 Gesprekken met initiatiefnemers

In de eerste maanden van het jaar 2010 zijn er individuele gesprekken gevoerd met inwoners, die zich daarvoor hadden aangemeld. In totaal zijn er 7 gesprekken gevoerd, waarbij diepgaand werd gesproken over de meerwaarde van visievorming, participatie en/of ambitieuze vergezichten. Al deze gesprekken verliepen in een open, constructieve sfeer. Drie van deze personen hebben later in het jaar als spreker nog deelgenomen aan de Raadscarroussel.

4.7 Gemeenteraadsverkiezingen; nieuwe raad en coalitie

Op 6 maart 2010 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Naast de veranderende politieke verhoudingen in de raad, is ook de coalitie gewijzigd. Dit heeft ook zijn weerslag gehad op het visieontwikkelingstraject. Het verwerken van de uitslag, de coalitievorming en het starten in de nieuwe verhoudingen heeft de nodige energie gekost. Daardoor was er op dat moment minder aandacht voor het vervolg met het Visiedocument.

Ook de ambtelijke organisatie kwam daarmee meer onder druk te staan. De bijdragen aan de diverse stukken liep daardoor ook vertraging op.

Dit heeft ertoe geleid dat de aanvankelijk geplande tweede kernronde is uitgesteld en besloten is deze door te schuiven tot na de zomervakantie van 2010. Zie verder paragraaf 4.12.

4.8 Tweede Rondetafelbijeenkomst maatschappelijk middenveld

Op donderdagavond 18 maart 2010 heeft de tweede rondetafelconferentie plaats gevonden. De conferentie had tot doel het maatschappelijk middenveld en bewonersbelangen verenigingen de consulteren over de Hoofdpijnen voor de Gemeentelijke Visie. Daarnaast is gevraagd de resultaten van het raadsdebat over de toekomstvisie van 15 december 2009 van commentaar en aanvullingen te voorzien. In reactie op de uitwerking van de 15 kernen hebben de deelnemers van de rondetafelbijeenkomst op scenarioniveau commentaar en aanvullingen gegeven.

De belangrijkste bevindingen over het *wonen* waren.

- De behoefte aan kleine contingenten, waarbij goedkopere woningen voor starters en ouderen gerealiseerd kunnen worden op voorwaarde dat ze in eigen beheer worden ontwikkeld. De kans dat met behulp van commerciële projectontwikkelaars kleine contingenten woningen per kern kunnen worden gerealiseerd is minder groot.
- Aangepaste woningen en de toename aan behoefte aan zorg moeten vertaald en ontwikkeld worden binnen het concept woonservicezone. Als kern van de zones functioneren de grotere kernen Maurik, Lienden, Beusichem en Buren, waarbij vanzelfsprekend kansen die zich voordoen in kleinere kernen niet onbenut moeten blijven.
- De woningtoewijzing van huurwoningen moet in het perspectief van de Betuwe als geheel worden georganiseerd.

- Een toetsingskader moet ontwikkeld worden voor de noodzakelijke maatschappelijke voorzieningen per kern. In volgorde van prioriteit moet voor de levendigheid van een kern aanwezig zijn: 1) een school, 2) een dorpshuis en 3) een kerk.

De belangrijkste bevindingen over *natuur en landschap* waren.

- Behoud van het platteland en agrarisch bedrijf.
- Een sterk punt zijn de cultuur-historische elementen. Deze moeten onder de aandacht blijven in het ontwikkelscenario natuur en landschap voor de gemeente.
- Een bedreiging voor het ontwikkelscenario is wet en regelgeving van hogere overheden. Als voorbeeld is het plan Ruimte voor de Rivier en de Europese regelgeving naar voren gebracht. Door plannen van het Rijk en Europa is de gemeente binnen bepaalde kaders gebonden aan de ontwikkeling van natuur en landschap.

De belangrijkste bevindingen voor de *economische ontwikkeling* waren:

- De industrie en bedrijven op de huidige locaties moeten in stand blijven. Voor grootschalige industriële ontwikkeling moet buiten de gemeente worden gekeken. De gemeente moet bijvoorbeeld niet willen concurreren met Medel in Tiel.
- Op het terrein van de recreatie is als belangrijk probleem/ommissie het ontbreken van verblijfsrecreatie geschetst. Het gebied biedt veel kansen voor de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme. Het is dan wel zaak om meer accommodaties voor overnachtingen te realiseren. Aansluitend bij de ontwikkeling van recreatie en toerisme hoort ook aandacht te zijn voor promotie en pr.
- Voor de toekomst moet gegokt worden op innovatieve economie en innovatieve landbouw. Een voorbeeld is de bloesemtuint.
- Voor de fruitteelt worden veranderingen voorzien. De wijze van bedrijfsvoering zal veranderen. De bedrijven worden grootschaliger en zullen verder internationaal georiënteerd raken. Voorzien wordt schaalvergroting en grote fruitterminals. De werkgelegenheid is seizoensgebonden en zal naar verhouding weinig arbeidsplaatsen voor de lokale economie opleveren.

4.9 Jongerencampagne WijZijnBuren

Het visieontwikkelingstraject WijZijnBuren draait om meedenken, meepraten en meedoen. Om een complete toekomstvisie voor 2030 op te kunnen stellen, wilde de gemeenteraad ook graag van jongeren weten wat hun ideeën zijn over wonen, vervoer, werk, onderwijs, vrije tijd en welzijn. Tijdens de interactieve kernrondes in 2009 zijn voornamelijk ouderen aanwezig geweest. Omdat de gemeente Buren met vergrijzing, ontgroening en krimp te maken krijgt, werd het zinvol geacht ook de jongeren 'af te tappen' over hun kijk op de toekomst. Speelt Buren een rol in hun toekomstbeeld en zo ja op welke termijn (nu weg, later zeker terugkomen) en onder wat voor condities?

De jongerencampagne WijZijnBuren behelsde drie onderdelen. Een tekenwedstrijd, de jongerenbus en de digitale enquête.

Prijsuitreiking bij de Kon. Beatrixschool in Buren

Tekenwedstrijd basisonderwijs (jeugd tot 11-12 jaar)

De basisscholen zijn in februari 2010 benaderd om mee te denken over de organisatie rondom de tekenwedstrijd. De opdracht voor de jeugd was met een tekening of opstel aangeven waar zij in hun dorpskern het meeste plezier aan beleven, wat ze absoluut nooit zouden willen missen of wat ze juist nog missen. Het heeft een aantal originele voorstellen opgeleverd, die ook met prijzen zijn beloond.

De jongerenbus voortgezet onderwijs (12-20 jaar)

Met de jongerenbus zijn scholen voor voortgezet onderwijs bezocht in Culemborg, Tiel en Kesteren. De bus ondersteunde de brieven die naar 1500 kinderen in deze leeftijdscategorie waren gestuurd. De jeugd kon de formulieren invullen via de website. Tijdens deze tweedaagse bustour langs de scholen voor voortgezet onderwijs zijn bijna 30 formulieren opgehaald.

De resultaten van de enquête zijn als volgt:

Aan de jongeren van 12 t/m 20 jaar zijn 9 vragen gesteld over het wonen in de gemeente Buren in 2030. De gemiddelde leeftijd van de deelnemers aan de enquête was 15,7 jaar. De deelnemers kwamen uit 11 verschillende kernen. 86% van de jongeren denkt na over waar ze wonen in de toekomst. De meeste jongeren (60%) ziet zichzelf daarbij nog in hun eigen kern wonen. De jongeren denken daarbij dat hun kern er over 20 jaar nog ongeveer hetzelfde uitziet. De belangrijkste waarden voor de jongeren van 12 t/m 20 jaar zijn gezelligheid, een mooie omgeving en de aanwezigheid van familie en vrienden. Het gewenste toekomstig huis voor de jongeren is een eensgezins koopwoning.

Digitale enquête oudere jeugd (21-35 jaar)

De jongeren in de leeftijd van 21 - 35 jaar zijn eveneens per post benaderd of zij bereid waren via een korte digitale enquête hun ideeën over 2030 kenbaar te maken. Er zijn ruim 4.500 formulieren verzonden. De respons bleek laag. Hieronder de resultaten van deze enquête

Aan de jongeren van 21 t/m 35 zijn 13 vragen gesteld over het wonen in de gemeente Buren in 2030. In vergelijking met de vragen aan de jongeren van 12 t/m 20 zijn extra vragen gesteld over de toegankelijkheid tot de woningmarkt. De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 27,1 jaar. De deelnemers kwamen uit 11 verschillende kernen. De spreiding lag wat evenwichtiger over de kernen dan het geval was bij de jongeren van 12 t/m 20 jaar. Bijna 90% van de jongeren denkt na over het wonen in Buren. 69% van de jongeren ziet zichzelf in hun eigen kern wonen. Een groot gedeelte van de jongeren denkt net als de jongeren van 21 t/m 35 jaar dat hun eigen kern er nog hetzelfde uitziet. Al is wel meer aandacht voor demografische ontwikkelingen als vergrijzing. De belangrijkste waarden voor de jongeren zijn de beschikbaarheid van een betaalbare woning en de nabijheid van voorzieningen. De woonvoorkeur is diverser dan bij de jongeren van 12 t/m 20 jaar. Populair is nog de eensgezinkoopwoning maar daarnaast staan ook andere woonvormen als vrijstaande villa's in de belangstelling.

4.10 Raadscarrousel “Kanskaarten WijZijnBuren 2030”

Op 23 juni 2010 is voor de raadsleden deze bijzondere avond georganiseerd. Kansen die zich tijdens het visieontwikkelingstraject hadden geopenbaard voor de lange, middellange en korte termijn werden die avond aan de raadsleden voorgelegd. In deze volgorde kwamen de volgende onderwerpen aan de orde:

- de verkenningen van de provincie richting 2040 en de wijze waarop de provincie van de ombuigingen via gerichte programma's kansen wil creëren;
- het vergezicht van het multifunctioneel landschap in Buren;
- de nieuwe wijze van samenwerking (met onder meer programmaraden) tussen de regiogemeenten in Regio Rivierenland;
- het opzetten van nieuwe zakelijke ecosystemen in Buren;
- de inzet van de woningcorporatie als maatschappelijk ondernemer;
- het plan voor de Kern van Lienden over 20 jaar;
- de uitkomsten van de jeugdenquêtes;
- de Kern Buren binnenkort als Oranjestad.

Aan het slot van deze avond viel duidelijk het woord 'samenwerking'. Het besef groeide dat gemeente Buren op verschillende wijzen het samenwerken tussen- en met organisaties, instellingen en particuliere ondernemers dienen te bevorderen om de toekomst gestalte te geven.

4.11 Pilot dorpsraden

Op 5 juli 2010 was een avond gepland voor de dorpsraden. Tijdens de Rondetafelconferenties was gebleken dat vanuit de kernen behoefte bestond aan meer aansluiting vinden bij de politiek en haar besluitvorming. Voor 5 juli was een programma opgesteld om te ontdekken op welke wijze het participeren van dorpsraden valt te versterken. Beoogd was ook om daarbij meer aan te sluiten op de Nota Kleine Kernenbeleid, zoals die door de gemeenteraad van Buren in januari 2010 is vastgesteld. Helaas heeft de avond geen doorgang kunnen vinden. De animo bleek te gering. Wellicht kan in vervolg op het voorliggende visiedocument nog eens geprobeerd worden met de dorpsraden in gesprek te gaan over:

- De wijze waarop een dorpsraad betrokken wil worden bij een visiedocument, ontwikkelingsprogramma of beheermaatregelen;
- Het uitspreken van voorkeuren ten aanzien van fysieke en/of sociale maatregelen;
- Het bewaken van de identiteit van de dorpskern, het gebied of de gemeente;
- Het beoordelen van de maatschappelijke en economische uitvoerbaarheid van diverse maatregelen (vanuit fysieke, sociale en economische pijlers);
- Het opbouwen van een netwerk tussen dorpsraden voor kennisuitwisseling.

4.12 Uitstel Tweede Kernronde dorpskernen

Net voor de zomervakantie heeft het college van burgemeester en wethouders besloten dat de bezuinigingen uit de begroting 2011 via informatie-avonden aan de inwoners horen te worden uiteengezet. Dit heeft ertoe geleid dat de tweede kernronde voor het visiedocument is doorgestreept. Het organiseren van een tweede kernronde past volgens het college en de raad niet in combinatie met een voorlichting aan de inwoners over de effecten van de bezuinigingen.

In het Voorjaar 2010 is wel doorgegaan met het houden van de tweede rondetafelbijeenkomst voor het maatschappelijk middenveld. Daarnaast is er een jeugdcampagne georganiseerd.

4.13 Inzet diverse communicatiemiddelen; website WijZijnBuren

Gedurende het proces van visieontwikkeling is steeds gebruik gemaakt van diverse communicatiemiddelen. Vooral in de Zakengids is de gemeentepagina gebruikt om bijeenkomsten aan te kondigen en inwoners te informeren. Meer diepgaande informatie is uitgeschreven in het blad Buren Magazine. Steeds weer is verwezen naar de web-site WijZijnBuren, waarop het gehele proces was te volgen.

5 Behoud het goede scenario

Het 'Behoud het goede-scenario' sluit aan bij het gedachtegoed van de bewoners zoals geuit op de eerste ronde van de kernavonden. Er worden geen wezenlijke ingrepen gedaan in het wonen, werken en recreëren in vergelijking met de huidige situatie. Wat betekent dat als we dat scenario verder uitwerken?

5.1 Algemeen 2030

In het behoud het goede scenario worden in vergelijking met de huidige situatie geen wezenlijke ingrepen gedaan in het wonen, werken en recreëren. De gemeente ontwikkelt zich harmonisch en geleidelijk. De bevolking verandert langs natuurlijke weg. Dit betekent een demografische ontwikkeling in lijn met het verleden. De totale bevolking in 2030 ligt op het niveau van 2010. De gemiddelde leeftijd van de bewoners is hoger geworden.

In behoud het goede scenario blijven de verhoudingen rond wonen, werken en recreëren bestaan. Voor de werkgelegenheid betekent dit dat de agrarische sector, recreatie en toerisme en bedrijventerreinen verhoudingsgewijs hetzelfde blijven.

Op sociaal gebied blijft de sterke binding die mensen op dit moment met elkaar hebben in stand. Sociaal, economisch en ruimtelijk is een ontwikkeling te zien die in lijn licht met de huidige situatie. Voor het onderwijs blijft in elke kern een voorziening voor basisonderwijs. Voor het middelbaar en hoger onderwijs blijven de inwoners aangewezen op omliggende gemeenten.

5.2 Behoud het goede scenario in het licht van beleidsplannen

Ruimtelijke ontwikkeling

In de ruimtelijke ontwikkeling speelt de gemeente als onderdeel van het Gelders rivierenlandschap een belangrijke rol. Een groot deel van het landschap maakt anno 2010 onderdeel uit van de ecologische hoofdstructuur. Grote delen zijn aangewezen als nationaal landschap. In het behoud het goede scenario wordt in lijn met de structuurvisie en de ecologische hoofdstructuur, het behoud van de verschillende landschapstypen voortgezet. Dit betekent dat komgronden hun wijds en open karakter behouden. De oeverwallen blijven hun functie behouden als locatie waar de kernen liggen en waar de fruitteelt plaatsvindt. De uiterwaarden blijven zich kenmerken door zeer schaarse bebouwing, hoge natuurwaarde en als waterbergingssysteem.

Wonen

De hoofdlijnen van de woonvisie uit 2007 zijn a) realisatie van ten minste 1300 woningen tot 2015, b) nieuwbouw in alle kernen, c) aandacht voor starters en ouderen en d) behoudt en realisatie van vitale kernen. In behoud het goede scenario zullen de groepen waarvoor het nu lastig is om een geschikte woning te vinden worden gefaciliteerd. Dat wil zeggen dat de woningbouw zich richt op het behouden van jongeren in de kern en het ondersteunen en aanpassen van woningen voor ouderen. De hoofdlijnen van de woonvisie tot 2015 worden uitgevoerd. De voorgestane ontwikkelingsrichting van

de vier deelgebieden uit de woonvisie worden niet verwezenlijkt. Er worden in vergelijking met 2010 geen structurele veranderingen doorgevoerd. De transformatie van het gebied rond Beusichem, Buren, Maurik en Lienden wordt in de periode 2015-2030 niet doorgezet. Behoud het goede, maar geen transformatie naar woonkernen met allure voor het gebied rond Beusichem, vorstelijk wonen in Buren, volop economische bedrijvigheid rond Lienden en dienstencentrum, recreatie en toerisme rond Maurik.

Gezien de natuurlijke vergrijzing zal de vraag naar woon, zorg en welzijnsvoorzieningen toenemen. Voor Om de toenemende vraag op het gebied van wonen, zorgen welzijn op te vangen, zullen conform de visie vier woonservicegebieden worden aangewezen. Net als in de woonvisie zijn vier gebieden te onderscheiden. Dit zijn woonservicegebied Lienden, Maurik, Buren en Beusichem. De servicecentra, intensieve zorg en intramurale voorzieningen bevinden zich in de grote kernen. De huidige servicepunten Blomeland (Lienden), Valentijn (Maurik), Oranjehof (Buren), Hof van Beusichem (Beusichem) blijven behouden en worden licht versterkt. In de huidige situatie zijn er niet in alle woonservicegebieden intramurale voorzieningen. De huidige intramurale voorzieningen Valentijn (Maurik) en Oranjehof (Buren) blijven. Voor 2030 zal geen sterke impuls worden gegeven aan de ontwikkeling van de ontbrekende intramurale voorzieningen in Lienden en Beusichem. In plaats hiervan wordt het verzorgingsgebied van de Valentijn en Oranjehof vergroot en worden ouderen geholpen door domotica en andere technologische hulpmiddelen.

Werken

Anno 2010 is werkgelegenheid te vinden in de agrarische sector, op de bedrijventerreinen en in de detailhandel. Als algemene uitgangspunt voor het werken is door de gemeente geformuleerd om de lokale economie te ondersteunen en bedrijvigheid te concentreren rond de vier grote kernen. Voor de agrarische sector betekent het behoud het goede scenario dat de veeteelt blijft in de open komgebieden. Grootschalige niet-grondgebonden veeteelt wordt tegengegaan. De fruitteelt en boomkwekerijen blijven zich concentreren in het Oosten van de gemeente op de oeverwallen bij Lienden en Ingen.

De vier bedrijventerreinen die in 2010 binnen de gemeente zijn te vinden groeien marginaal. De structuurvisie maakt inzichtelijk dat het bedrijventerrein Hommoet bij Maurik logistiek minder gunstig is dan de bedrijventerreinen bij Beusichem en Lienden. Wordt naar de bereikbaarheid en de ontplooiingsmogelijkheden gekeken dan bieden de gebieden in het uiterste westen en oosten van de gemeente de meeste potentie. Het aantal arbeidsplaatsen binnen bereik is bij Beusichem en Lienden aanzienlijk groter dan bij Buren en opvallend groter dan bij Maurik. In behoud het goede scenario wordt de voorziene uitbreiding van bedrijventerrein Hommoet van 18,6 ha niet gerealiseerd. Als er uitbreiding is dan concentreert deze zich op uitbreiding van Beusichem West en Lienden. In Lienden wordt uitvoering gegeven aan de herontwikkeling van transportbedrijf Vonk.

De concept detailhandel nota voor de totale gemeente maakt duidelijk dat in de huidige situatie een beperkte manoeuvreerbaarheid is als het gaat om het winkelarsenaal. Vanuit maatschappelijke overwegingen zijn verbeteringen in de aanbodstructuur van dagelijkse voorzieningen denkbaar. Vanuit economische overwegingen zijn investeringen in verbeteren en uitbreiding van het aanbod moeilijk realiseerbaar. In behoud het goede scenario blijft de bestaande detailhandel structuur intact. Gezien de geringe veranderingen in de vraagzijde verandert er weinig in de huidige detailhandel infrastructuur.

Recreëren en samenleven

In de structuurvisie zijn voor recreatie en toerisme drie ontwikkelzones opgenomen. Dit is ten eerste de oeverwallijn: Beusichem-Buren-Zoelen. Deze lijn richt zich op het versterken van het cultuurhistorisch erfgoed, het accentueren van de oeverwal en versterken van landgoederen en wandelpaden. Als tweede ontwikkelzone wordt het waterrecreatie gebied rond het Eiland van Maurik vermeld. Het richt zich op het versterken van de horeca en waterrecreatie. De derde ontwikkelzone is de recreatie en ontgronding van de Beldert - Lingemeer. In potentie is het mogelijk in dit gebied verblijfsrecreatieterreinen en grootschalige recreatieve voorzieningen verder te ontwikkelen. In het behoud het goede scenario wordt niet gekozen voor grootschalige ontwikkeling van recreatie en toerisme. Toerisme blijft kleinschalig en beperkt zich tot aanleg van wandel en fietspaden. De ontwikkelzone's zoals genoemd in de structuurnota blijven zoals ze nu zijn.

Sociale cohesie

De huidige samenleving van Buren wordt gekenmerkt door sterke sociale banden. In de regionale sociale analyse van de provincie Gelderland worden op sociaal terrein voor de komende jaren drie uitdagingen geformuleerd. Uitdaging 1 is de dreigende tweedeling van mensen die nog wel mee kunnen doen en mensen die dat niet meer kunnen. Het gaat om mensen die door verslechterde inkomenspositie er sterk op achteruit gaan, maar het gaat ook om mensen die niet meer mee kunnen komen met de moderne, technologische samenleving. Op termijn kan deze groep oplopen tot 25 tot 30% van de bevolking. Uitdaging 2 is de vergrijzing, ontgroening en groeiende zorgvraag. In de zorg gaat meer en meer maatwerk worden gevraagd, er dreigt schaarste aan personeel, de gemeente krijgt meer zorgvragers omdat een toenemende trend van extramuralisering is te zien en de verwachting is dat de uitgaven door de vergrijzing zullen stijgen met 30%. Uitdaging 3 is het zorgen voor voorzieningen als onderwijs, werk en welzijnsvoorzieningen die aansluiten bij de vraag.

De vijftien kernen in de gemeente Buren kennen op dit moment veel sociale contacten. In de kleine kernen staan de mensen voor elkaar klaar. In behoud het goede scenario wordt alles gezet op het behouden van de goede contacten en verbindingen van de mensen. De hechte samenleving maakt het mogelijk antwoord te geven op de drie uitdagingen.

5.3 Behoud het goede scenario in het licht van geluiden uit de samenleving

Het behoud het goede scenario sluit goed aan bij de kernavonden. Veel gehoorde opmerkingen als kleinschaligheid, rust, behoud van groen en de natuur sluiten aan bij scenario 1. Veel mensen wonen naar tevredenheid en willen de situatie houden zoals ze is. Citaten als;

"van mij mag het agrarisch blijven"

"behoudt het groen in het buitengebied"

"iets minder vinden we de wildgroei van grote bedrijven" leggen hier getuigenis van af.

In het raadsdebat van 15 december 2009 is voor vier kernen expliciet uitgesproken dat het behouden van de huidige situatie het meest gewenste scenario is. Deze kernen zijn Asch, Zoelen, Eck & Wiel, en

Ommeren. Voor maar twee kernen, Lienden en Maurik, was geen enkele stem voor het behoud het goede scenario.

Door het maatschappelijk middenveld en bewonersorganisaties is op 18 maart 2010 uitgesproken dat het platteland en de agrarische sector behouden moeten blijven. Een ander element dat aansluit bij het behoud het goede scenario is de wens om de huidige locaties voor industrie en bedrijvigheid in stand te houden. Onder de aandacht moeten ook de cultuur-historische elementen blijven.

In het voorjaar van 2010 is een jongerencampagne georganiseerd. Tijdens deze campagne zijn jongeren bevraagd over hoe zij kijken naar het wonen in de gemeente Buren anno 2030. De campagne richtte zich op twee groepen. In de eerste groep werden jongeren in de leeftijd van 12 t/m 20 jaar bevraagd. De tweede groep richtte zich op de leeftijdsgroep 21 t/m 34. Omdat voor de tweede groep het wonen als een wat prominenter thema werd beschouwd, zijn in de vragenlijst voor de jongeren van 21 t/m 34 extra vragen opgenomen rond starterswoningen.

Opvallend is dat veel jongeren in de leeftijdscategorie 12 t/m 20 de rust en mooie omgeving erg waarderen. In deze leeftijdsgroep ziet ook een groot aantal jongeren dat hun dorp er over 20 jaar nog hetzelfde of ongeveer hetzelfde uitziet. Bij de jongeren van 21 t/m 34 speelt de verwachting dat hun eigen kern er in 2010 hetzelfde uitziet in vergelijkbare mate. Zij zien alleen wat meer vergrijzing in de kern ontstaan. De verwachtingsbeelden die de jongeren hebben sluiten aan bij het behoud het goede scenario.

5.4 Concluderend

Het behoud het goede scenario kan samen worden gevat door een aantal sterke en een aantal minder sterke punten. Onderstaande tabel geeft deze punten weer

Sterk	Minder Sterk
Behoud rust en stilte. Landschappelijke kwaliteit uiterwaarden, komgebieden en oeverwallen onaangetast	Minder goede aansluiting op verwachte demografische trends ontgroening en vergrijzing
Herkenbare identiteit - vergelijkbaar met huidige situatie	Beperkte uitbreiding wonen, werken en recreëren. Mogelijke ontwikkelingskansen op deze terreinen slechts beperkt opgepakt

Tabel: sterke en minder sterke punten van 'behoud het goede' scenario

Om de structuur op zowel het fysieke als het sociale domein te versterken zijn op de huidige kaart van de gemeente Buren vijf gebieden getekend: vier gebieden rond de grote kernen Buren, Beusichem, Maurik en Lienden en het middengebied (ei van Buren). In het behoud het goede scenario vindt minimale structuurversterking van de vier gebieden plaats.

Wordt gekeken naar het leefritme van de bewoners van Buren in het behoud het goede scenario dan zijn er weinig veranderingen ten opzichte van nu. Het dagelijks, wekelijks, maandelijks en jaarlijks

ritme van de jeugd, jong volwassenen, middelbare leeftijd groep en senioren in 2030 is vergelijkbaar met 2010. De meeste mensen werken in dezelfde beroepssector en vullen hun vrije tijd op ongeveer dezelfde manier in als nu.

6 Woonscenario

In het woonscenario gaat het om ingrijpen in de woningmarkt om de vergrijzing en krimp tegen te gaan. De huidige voorgenomen plannen om 1200 woningen extra te bouwen zijn te mager om substantieel een bijdrage te leveren aan het tegen gaan van de krimp en het creëren van een gevarieerder aanbod. De woningmarkt moet aantrekkelijker worden gemaakt voor diverse doelgroepen. Voor de jonge gezinnen moeten betaalbare woningen op de markt komen.

6.1 Algemeen 2030

In het woonscenario wordt zo actief mogelijk ingegrepen in de woningmarkt, om de vergrijzing en krimp tegen te gaan. De huidige bevolkingspiramide laat een dip zien in de leeftijdsgroep 20 t/m 40. Deze groep is procentueel de helft kleiner als de groep 40 t/m 55. Om een gezonde bevolkingspyramide te krijgen zal de groep 20 t/m 40 in 2030 gegroeid moeten zijn met ongeveer 5000 personen. De totale bevolking van de gemeente bedraagt dan circa 30.000 personen. Om de stijging mogelijk te maken moeten ten eerste starterswoningen beschikbaar zijn voor de eigen jeugd. Ten tweede is migratie uit de omliggende gemeenten en de Randstad nodig. Het inkomen dat de inwoners in 2030 verkrijgen, komt voor een aanzienlijk deel uit banen die buiten de gemeente liggen. Met name de migranten verdienen hun geld in steden als Utrecht, Tiel en Nijmegen. De banen die nu in de agrarische sector en op de bedrijventerreinen te vinden zijn blijven behouden.

De sociale samenhang van de kernen neemt af. De migranten zijn meer georiënteerd op de omliggende grote steden. Ze wonen in Buren om het aangename woonmilieu. Voor de migranten is de gemeente Buren meer een plek om tot rust te komen. De hectiek van het drukke bestaan en werk kan hier worden vergeten. De migranten hebben weinig tijd en energie over om zich te storten in het traditionele verenigingsleven. De nieuwe inwoners zijn over het algemeen werkzaam in de kennisintensieve dienstverlening. Van de vele contacten en het hoge opleidingsniveau van deze groep profiteert de totale gemeente.

In het woonscenario past ook een aantrekkelijke woonomgeving. Dit betekent dat de huidige landschappelijke kwaliteiten extra worden versterkt. Er komen meer landgoederen en het aantal wandel en fietspaden wordt fors uitgebreid. Bewoners vinden rust en natuur in hun directe woonomgeving.

Door de toename van de bevolking is in de gemeente ook ruimte voor ontwikkeling van maatschappelijke voorzieningen als bibliotheek, zwembad, een kleine theater en bioscoop. Belangrijk is ook dat er voldoende mensen zijn om woonservice zone's volledig te kunnen ontwikkelen. Door het creëren van een aangenaam woonmilieu kunnen bewoners in 2030 ten volle genieten van de prachtige natuur van de uiterwaarden, oeverwallen en landgoederen. Daarnaast vinden ze ontspanning en verzorging in een verbeterde structuur van maatschappelijke voorzieningen.

6.2 Woonscenario in het licht van beleidsplannen

Ruimtelijke ontwikkeling

De ruimtelijke ontwikkeling staat in scenario 2 in dienst van het creëren van een aangenaam woonmilieu. Een aangenaam woonmilieu is gebaat bij het versterken van de ruimtelijke kwaliteit. De structuurvisie gaat uitgebreid in op de ruimtelijke kwaliteit. De hoofdlijnen van de ruimtelijke kwaliteit zijn het tegengaan van de verrommeling van het landschap en efficiënter gebruik van de ruimte en verhogen van de kwaliteit in relatie tot duurzaamheid. Voor Buren wordt dit ingevuld door de landschappelijke waarden van het gemeentelijk grondgebied te versterken. De landschappelijke waarden worden gevormd door de uiterwaarden, de oeverwallen en de komgronden.

Het versterken van de landschappelijke waarden sluit goed aan bij het creëren van een woonmilieu waarin de bewoners worden aangetrokken door rust en ruimte. Rust en ruimte mogen niet verstoord worden door het plannen van woningbouw in de open komgebieden en de uiterwaarden.

Veertien van de vijftien kernen zijn ontstaan op de oeverwallen. De oeverwallen zijn ook de plekken waar plannen voor woningbouw gerealiseerd moeten worden. Twee randvoorwaarden zijn daarbij essentieel; de karakteristieke structuur van de kernen mag niet verloren gaan en de kernen mogen niet aan elkaar groeien. Bij het behoud van de karakteristieke structuur gaat het specifiek om het behoud van de structuur van voor- en achterstraat zoals deze nu te vinden zijn in kernen als Beusichem en Erichem. Een bijzondere plek neemt de historische stad Buren in. Woningbouw rond Buren zal niet ten koste mogen gaan van het beschermd stadsgezicht.

Bij het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit wordt in de structuurvisie ook gesproken over het creëren van leefbare kernen. Het woonscenario geeft van alle gepresenteerde scenario's de meest krachtige impuls aan het realiseren van vitale en levensvatbare kernen.

Wonen

Voor een uitbreiding van de bevolking met 5000 mensen zijn ten minste 2500 extra woningen nodig. Dit betekent dat de woningbouwprojecten tot 2015 zoals opgenomen in de structuurvisie allemaal worden gerealiseerd. Onderstaande tabel uit de structuurvisie laat zien dat er in 2015, 1815 woningen bij zijn gekomen.

Kern	woningen	na 2015 ha
Asch		
Beusichem	290	6,5
Buren	180	
Eck en Wiel		3
Erichem	25	0,5
Ingen	140	
Kerk-Avezaath	90	4,5
Lienden	300	12,5
Lingemeer	65	
Maurik	570	20
Ommeren	55	2,5
Ravenswaaij	25	
Rijswijk		1
Zoelen	75	
Zoelmond		2
Totaal	1815	52,5

Tabel: Woningbouwprogramma structuurvisie

Om op de benodigde 2500 woningen te komen is het noodzakelijk om in de periode 2015 tot 2030 nog een kleine 700 woningen extra te bouwen.

Wordt gekeken naar de woonmilieu typen uit de woonvisie dan worden de voorgestane transformaties volledig uitgevoerd d.w.z. woonkernen met allure voor het gebied rond Beusichem, vorstelijk wonen in Buren, economische bedrijvigheid rond Lienden en dienstencentrum recreatie en toerisme rond Maurik.

De ontplooiingsmogelijkheden kaart uit de structuurvisie maakt duidelijk dat met name de gebieden rond Beusichem, Kerk-Avezaath, Lienden en Lingemeer de meeste potentie bieden voor woningbouw. Het gaat dan om potentie in de zin dat in deze gebieden arbeidsplaatsen het beste binnen bereik liggen. De woningen die in deze gebieden gebouwd worden moeten aantrekkelijk zijn voor de groep 20 t/m 40. Dit betekent vooral de bouw van eengezinswoningen.

Naast eensgezinswoningen voor de nieuwe inwoners zal ook uitvoering moeten worden gegeven aan het programma voor de verschillende woningtypen die in de woonvisie worden genoemd. Dit zijn nultredewoningen voor ouderen en starterswoningen voor de eigen jeugd.

Werken

De aanbodstructuur van de detailhandel is in 2030 in het woonscenario versterkt. Door toename van de bevolking is er een grotere vraag naar dagelijkse boodschappen. De detailhandel nota geeft aan dat het anno 2010 lastig is om in alle kernen winkels te hebben voor dagelijkse boodschappen. In het woonscenario hebben de huidige supermarkten voldoende klanten om te kunnen blijven bestaan. Er is ruimte voor uitbreiding van de supermarkten in de kernen Beusichem, Buren, Ingen, Maurik en

Zoelen. De huidige aanwezige kleine zelfstandige bakkers, slaggers en groenteboeren kunnen blijven bestaan.

De extra mensen die in het woonscenario in de gemeente Buren zijn komen wonen, werken in het algemeen buiten de gemeente. Voor deze mensen hoeven binnen de gemeente geen extra banen te worden gecreëerd. In het woonscenario blijft de huidige werkgelegenheid in de agrarisch sector: veeteelt, fruitteelt en bomenkwekerijen plus de werkgelegenheid op de bestaande bedrijventerreinen vergelijkbaar met de huidige samenleving.

Recreëren en samenleven

Om het wonen extra aantrekkelijk te maken worden de groene buffers tussen de kernen verder ontwikkeld. De groene buffers voorkomen dat de kernen aan elkaar groeien. Ze zorgen dat het landelijk karakter behouden blijft. De groene buffers zijn ideaal om dicht bij huis een wandeling in de natuur te kunnen maken. Wandelen en fietsen wordt in het woonscenario ook gestimuleerd door de landgoederen, bossen, buitenplaatsen en groene kavels verder te ontwikkelen. Als voorbeeld worden de landgoederen rond het verdwenen kasteel in Buren ontwikkeld en voorzien van wandelpaden.

In het woonscenario worden de grotere recreatieve zone's: het eiland van Maurik en de Beldert niet verder ontwikkeld. Er kan een spanningsveld ontstaan tussen het rustig wonen en het aantrekken van toeristen. Om het spanningsveld op te lossen wordt voor de historische kern Buren in het woonscenario gekozen voor kleinschalig toerisme en het rustig wonen in deze oude vestingstad.

Sociale cohesie

Bij het behoud het goede scenario is naar voren gebracht dat de kernen zich laten kenmerken door een hechte structuur. Bij een uitbreiding van het aantal inwoners met 20% van mensen, die voor hun werk georiënteerd zijn op omliggende grote steden en een sociaal netwerk hebben die groter is dan Buren, betekent dit dat de hechte structuur minder wordt. Om de binding van oude en nieuwe inwoners tot stand te kunnen brengen is het nodig dat de mensen elkaar ontmoeten. Het ontmoeten kan bijvoorbeeld op het schoolplein. Niet alleen voor het onderwijs, maar zeker ook voor de sociale cohesie zal in het woonscenario in elke kern een basisschool moeten blijven. De binding kan ook worden versterkt door de bouw van nieuwe maatschappelijke voorzieningen. Door demografische verandering neemt de vraag naar maatschappelijke voorzieningen toe. In het woonscenario worden de voorzieningen echter niet alleen ontwikkeld om te voldoen aan de vraag. Als ontmoetingsplek spelen de maatschappelijke voorzieningen voor de binding en het samenleven in de kernen een even grote zo niet nog grotere rol. Het is juist de ontwikkeling en behoud van voorzieningen waarover in de notitie vitale kernen wordt gesproken.

6.3 Woonscenario in het licht van geluiden uit de samenleving

Op de 15 kernavonden is als wensbeeld veelvuldig uitgesproken om betaalbare woningen voor jong en oud in de kern te realiseren. Het realiseren van starterswoningen en geschikte woningen voor ouderen sluit aan bij het woonscenario. Aansluitend is ook de wens geuit om meer voorzieningen in de kern te hebben. De komst van o.a. een pinautomaat, jeugdsoos, huisarts, cultuurhuis past goed binnen dit

scenario. Minder goede aansluiting is te vinden in bevindingen en meningen over uitbreiding en vergroting van de kern. Als er gebouwd wordt dan in eerste plaats voor de eigen jeugd. Het aantrekkelijk maken van de kern voor mensen van buiten de gemeente wordt niet gepropageerd. Uitgesproken negatief zijn de bezoekers van de kernavonden over flats en hoogbouw (vanaf 3 lagen).

Tijdens het raadsdebat van 15 december 2009 is het woonscenario één van de meest aantrekkelijke scenario's gebleken. Voor de kernen Beusichem, Zoelen, Kerk-Avezaath, Ravenswaay, Rijswijk, Ingen en Lingemeer is het ontwikkelperspectief wonen het meest aantrekkelijk gebleken. Uitgesproken was de raad over woningbouw in het komgebied. Geen enkele stem werd uitgebracht voor het ontwikkelen van woningbouw in het open komgebied.

De bevindingen van het maatschappelijk middenveld over het wonen en maatschappelijke voorzieningen sluiten aan bij het woonscenario. Concreet kan het woonscenario invulling geven aan de volgende punten die zijn uitgesproken tijdens de rondetafelconferentie van 18 maart 2010.

- De behoefte aan kleine contingenten, wat goedkopere woningen voor starters en ouderen kunnen gerealiseerd worden op voorwaarde dat ze in eigen beheer worden ontwikkeld.
- Aangepaste woningen en de toename aan behoefte aan zorg moeten vertaald en ontwikkeld worden binnen het concept woonservicezone. Als kern van de zones functioneren de grotere kernen Maurik, Lienden, Beusichem en Buren, waarbij vanzelfsprekend kansen die zich voordoen in kleinere kernen niet onbenut moeten blijven.
- De woningtoewijzing van huurwoningen moet in het perspectief van de Betuwe als geheel worden georganiseerd.
- Een toetsingskader moet ontwikkeld worden voor de noodzakelijke maatschappelijke voorzieningen per kern. In volgorde van prioriteit moet voor de levendigheid van een kern aanwezig zijn: 1) een school, 2) een dorpshuis en 3) een kerk.

Het nu en in de toekomst wonen in de eigen kern is voor jongeren een belangrijk thema. De jongerencampagne heeft duidelijk gemaakt dat een ruime meerderheid in 2030 in zijn of haar eigen kern wil blijven wonen. De beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen is een onderwerp dat leeft bij jongeren in de leeftijdsgroep van 21 t/m 35. Het onderwerp leeft wat minder bij jongeren in de leeftijd van 12 t/m 20. Gezien het feit dat veel jongeren aangeven dat ze verwachten dat de kern waarin ze nu wonen er in 2030 ongeveer hetzelfde uitziet, is op te maken dat ze geen rekening houden met groei en nieuwe inwoners van buiten de eigen kern.

6.4 Concluderend

Het woonscenario kan samen worden gevat door een aantal sterke en een aantal minder sterke punten. Onderstaande tabel geeft deze punten weer

Sterk	Minder Sterk
Oplossing voor vergrijzing en ontgroening	Minder sterke sociale binding
Vitale kernen met goede infrastructuur dagelijkse voorzieningen en maatschappelijke voorzieningen	Door woningbouwprogramma neemt druk op ruimte in relatie tot rust en landelijk karakter toe
Aantrekkelijke woonmilieus in landelijke omgeving	Recreatieve sector groeit niet. Mogelijk toenemende spanning tussen bezoek toeristen en rustig wonen.

Tabel: sterke en minder sterke punten van het woonscenario

Het gevolg van het woonscenario op het schaalniveau van de kernen is dat het woningbouwprogramma van de woonvisie volledig is uitgevoerd. Naast het uitvoeren van de woningbouwprogramma uit de woonvisie worden nog een kleine 700 extra woningen opgeleverd tot 2030. Het woningbouwprogramma tot 2030 betekent dat de rode contouren uit de structuurvisie volledig zijn ingekleurd. Op het schaalniveau van de vier gebieden rond de grote kernen Beusichem, Buren, Lienden en Maurik zijn de woonservicezones tot volle wasdom gekomen. De ontbrekende schakels in de woonservicezone infrastructuur als 't Woud in Ingen, Appelgaard in Buren en oude gemeentehuis in Lienden zijn opgeleverd. De vier woonmilieus vorstelijk wonen in Buren, woonkernen met allure rond Beusichem, bedrijvig Lienden en dienstencentrum Maurik zijn gerealiseerd. In onderstaande tabel is ter illustratie een aantal effecten van scenario 3 op het leefritme opgenomen:

	Dagelijks ritme	Wekelijks ritme	Maandelijks ritme	Jaarlijks ritme
Jeugd	Naar basisschool in eigen kern	Toename activiteiten voor jeugd in buurthuis	Naar de bioscoop in Maurik	Toename evenementen
Jong volwassenen	Meer betaalbare woningen Dagelijkse boodschappen in alle kernen Werk in randstad	Meer recreatie mogelijkheden voor kleine kinderen	Ontspannings-mogelijkheden voor jonge gezinnen	Toename evenementen en uitgaansfaciliteiten
Middelbare leeftijd	Dagelijkse voorzieningen in alle kernen Werk in Randstad	Wandelen en fietsen door het landgoederen park	Naar het theater in Beusichem	Idem jong volwassenen
Senioren	Aangepaste woningen Zorg op maat	Wandel en recreatie mogelijkheden toegenomen	Verbeterd OV naar theater	Toegankelijkheid zorg naar specialist vereenvoudigd

Tabel: Illustratie effecten woonscenario op het leefritme

7 Economisch scenario

Bij het economisch scenario is werk de motor voor de vitaliteit van de gemeente. Buren stelt dan alles in het werk om de economie te bevorderen. Buren wil zo min mogelijk afhankelijk zijn van de economische conjunctuur.

7.1 Algemeen 2030

In vergelijking met de rest van Nederland zijn in Buren sterke sectoren van werkgelegenheid de landbouw en de commerciële dienstverlening. Meer dan de helft van de circa 6000 banen is te vinden in de commerciële dienstverlening. In de landbouw is circa 5% van de banen te vinden. Voor Nederland als geheel is slechts 1% van de banen in de landbouw te vinden. In het economisch scenario staat het creëren van extra banen centraal. Deze banen worden gecreëerd in de sectoren recreatie & toerisme en landbouw. De banen op de huidige bedrijvenenterreinen Beusichem West, Buren, Hommoet in Maurik en Lienden blijven tenminste op het huidig niveau. In totaal komen er bovenop de huidige plannen voor 2030 tenminste 1000 banen extra bij.

Voor elke baan die er bij komt, moet tenminste 1 woning extra worden gerealiseerd. In het economisch scenario worden er bovenop de bestaande plannen dan ook 1000 extra woningen gebouwd. Duizend woningen betekent een groei van de bevolking van circa 2000 mensen. De bevolking van Buren bestaat in 2030 uit 27.000 inwoners. De groei van de bevolking zit verhoudingsgewijs het sterkst in de groep 20 tot 45.

De extra banen zijn te vinden in de horeca, het toerisme en de land en tuinbouw. Het benodigd scholingsniveau voor de banen is over het algemeen middelbaar. In 2030 is het percentage van de bevolking dat een inkomen heeft tussen modaal en twee keer modaal verhoudingswijs het sterkst gestegen. De binding die mensen met elkaar hebben blijft sterk, maar minder sterk dan in het behoud het goede scenario.

De ruimtelijke inrichting staat ten dienste van het creëren van de extra banen. Om het gebied voor toeristen aantrekkelijker te maken, moet de infrastructuur worden verbeterd bijvoorbeeld door een extra oeververbinding over de Nederrijn tussen Maurik en Wijk bij Duurstede. Mensen komen naar het gebied voor de natuur, rust, stilte en het cultureel erfgoed. Waar mogelijk wordt dit versterkt. Om toeristen te binden is het noodzakelijk om voorzieningen te ontwikkelen. Nodig zijn accommodaties voor overnachtingen, eten en amusement.

7.2 Economisch scenario in het licht van beleidsplannen

Ruimtelijke ontwikkeling

In de structuurvisie 2009-2019 is opgenomen om de bedrijvigheid te concentreren in de vier grote kernen Lienden, Beusichem, Maurik en Buren. Uitgangspunt is het op peil houden en versterken van de werkgelegenheid. Dit betekent een banengroei van 1200 tot 1600 banen tot 2015. De banen in de agrarische sector en detailhandel moeten volgens de huidige beleidsplannen zoveel mogelijk behouden blijven. Daarnaast moet werkgelegenheid op het gebied van recreatie en toerisme worden bevorderd

en moet ruimte worden geboden voor de groei van lokale bedrijven. Concreet wordt het bedrijventerrein in Buren afgerond en wordt het nieuwe bedrijventerrein Homoet bij Maurik verder ontwikkeld

Scenario 3 ligt in lijn met de beleidsvoornemens tot 2015-2020 maar gaat over de jaren hierna en tot 2030 een stapje verder. Tenminste 1000 extra banen worden gecreëerd. Voor bedrijventerreinen liggen ruimtelijk gezien de meeste kansen ten westen van Beusichem en ten Oosten van Lienden.

Een groot deel van het grondgebied van de gemeente is in gebruik als agrarische grond. In de structuurvisie is opgenomen dat in de landbouw en veeteelt geen ruimte is voor intensieve veehouderij en glastuinbouw. In het economisch scenario wordt van dit beleidsuitgangspunt niet afgeweken. Op het terrein van de landbouw is in het scenario alleen ruimte voor innovatieve landbouwmethoden die in samenwerking met de landbouwuniversiteit Wageningen zijn ontwikkeld. Ruimte is er met name in de fruit en bometeelt.

De grootste ruimtelijke veranderingen zijn in scenario 3 te voorzien rond recreatie en toerisme. De zone rond het Eiland van Maurik en het gebied rond De Beldert worden versterkt. De ruimtelijke structuur rond de cultuurhistorie blijft in stand volgens de beleidsvoornemens uit de structuurvisie. Dit betekent dat de grote cultuurhistorische waarde van het oude stadje Buren behouden moet blijven. Versterken van de cultuurhistorie staat in het economisch scenario in het teken van het aan kunnen trekken van meer toeristen. In tegenstelling tot het woonscenario staat in het economisch scenario het vergroten van bezoekersaantallen centraal. Om meer bezoekers te kunnen trekken zijn er meer restaurants en kleine winkeltjes in Buren.

Wonen

Voor 1000 extra banen zijn in het economisch scenario 1000 extra woningen nodig. Kijkend naar het woningbouwprogramma uit de woonvisie en de structuurvisie worden dan tot 2015 meer dan 1800 woningen gerealiseerd. Het woningbouwprogramma is voldoende om de mensen die in Buren werken een woning te kunnen bieden. Gezien het soort werkgelegenheid, waarin fysiek werk een belangrijke component is, zal de extra werkgelegenheid vooral werk bieden voor jonge mensen. De jonge mensen zitten aan het begin van hun wooncarrière en verwachten of hebben jonge kinderen. De vraag naar eensgezinswoningen zal daarmee iets hoger zijn dan de verwachte vraag uit de woonvisie. In de woonvisie is gesteld dat de belangrijkste tekorten zich voordoen bij de goedkope woningen (tot €160.000,-) voor starters en jonge gezinnen met een modaal inkomen en nultreden huur- en koopwoningen voor senioren. Met een groter programma voor de doelgroep starters en jonge gezinnen met een modaal inkomen kan de lijn van de woonvisie worden voortgezet.

In de woonvisie zijn vier deelgebieden met een eigen woonmilieu beschreven. In het economisch scenario is extra werk te vinden in de toeristische sector en in de landbouw. Ruimtelijk is de uitbreiding van de werkgelegenheid meer te vinden bij Maurik, Lienden en Buren dan bij Beusichem. Dit betekent dat woonkernen met allure een minder prominente rol krijgt. Versterkt wordt het wonen rond Lienden en Maurik. Het vorstelijk wonen in Buren krijgt een transformatie van rustig wonen naar wonen in een levendige omgeving met veel bezoekers.

Het programma voor de woonservicegebieden rond de vier grote kernen wordt uitgevoerd zoals beschreven in de nota wonen, welzijn en zorg.

Werken

Voor de detailhandel betekent het economisch scenario dat de markt zal groeien. In de detailhandel nota is opgenomen dat het toekomstperspectief voor de detailhandel in de gemeente Buren niet onverdeeld gunstig is. Voor het economisch scenario is het beeld voor de detailhandel gunstiger. De vraag zal toenemen door de komst van toeristen en de groei van de bevolking. De huidige voorzieningen voor dagelijkse boodschappen hebben een betere afzetmarkt en kunnen blijven bestaan. Sterker, de voorgestane verbeteringen in de aanbodstructuur uit de detailhandel nota zijn gerealiseerd. Het hoofddaccent voor de ontwikkeling van het toekomstig werk ligt op het terrein van de recreatie en de landbouw, maar beleidsmatig naar voren gebrachte trends als het werken op afstand, flexibilisering van de arbeidsmarkt, ontwikkeling innovatieve economie komen ook tot volle ontplooiing in het economisch scenario.

Recreëren en samenleven

Van alle scenario's draagt het economisch scenario het meeste bij aan het kernenbeleid. Vooral het punt uit het kernenbeleid om de leefbaarheid in de kernen te versterken komt goed uit de verf. Door de bedrijvigheid, de toename van de vraag van bewoners en recreanten zal er veel beweging zijn in de kernen. De levendigheid is het grootst in de grote kernen Maurik en Buren.

Een belangrijk beleidsmatig thema is dat iedereen mee kan doen om evenwichtig met elkaar samen te leven. Verhoudingsgewijs wordt in het economisch scenario de middengroepen in de leeftijd 20 tot 45 jaar groter. Dit betekent dat er meer mensen zijn die de ouderen kunnen helpen.

Door veel toeristen van buiten en bewoners die gericht zijn op recreatie en toerisme is de binding tussen mensen en het verenigingsleven minder sterk dan in behoud het goede scenario. In de nota vitale kernen wordt nadrukkelijk gevraagd om de kernen goed in zicht te hebben. Weten wat er speelt en het bevorderen van de samenhang zijn uitgangspunten van beleid. Het thema 'weten wat er speelt' moet in het economisch scenario extra aandacht krijgen. Extra aandacht omdat veel mensen tijdelijk in de gemeente zijn, maar ook extra aandacht omdat het weten wat er speelt essentieel is om de behoeften en vragen van toeristen beter in beeld te krijgen. Als de behoeften beter in beeld zijn, kan de economie verder worden versterkt.

In de regionale sociale analyse van de provincie worden drie uitdagingen voor de toekomst genoemd. De eerste is de dreigende tweedeling van mensen die meedoen en mensen die niet meer meedoen. De toename in werkgelegenheid biedt goede perspectieven om te zorgen dat veel mensen meedoen. De vergrijzing en de groeiende zorgvraag als tweede uitdaging komen ook in beeld in het economisch scenario, maar worden gemaskeerd of beter opgevangen door het groter aantal 20 tot 45 jarigen. De derde uitdaging is de dreiging dat voorzieningen niet meer aansluiten. In het economisch scenario gaat het dan vooral om voorzieningen voor dagjesmensen en verblijftoerisme.

7.3 Economisch scenario in het licht van geluiden uit de samenleving

Tijdens de kernavonden is een gematigd beeld over de ontwikkeling van recreatie en toerisme naar voren gekomen. Kleinschalige toerisme als het aanleggen van fiets- en wandelpaden is als positieve ontwikkeling naar voren gebracht. Kleinschaligheid was ook het sleutelwoord als het ging om het uitbreiden van overnachtingsmogelijkheden. Vooral de vorm bed and breakfast spreekt aan. Uit de

kernen kwamen ook minder postieve geluiden. Het gaat dan met name over de overlast die kan ontstaan, hetgeen een negatief effect heeft op het woongenot. Het economie scenario gaat op het terrein van het stimuleren van recreatie en toerisme verder dan de geluiden die uit de 15 kernavonden naar voren zijn gekomen.

Minder groot is het verschil als het gaat om economisch stimuleringsprogramma voor de agrarische sector, het ondernemerschap en innovatieve economie. Behoud van de agrarische cultuur en het stimuleren van de fruitteelt is vaak naar voren gebracht. Aan het verder ontwikkelen van de agrarische sector zit wel een grens. De inwoners zijn uitgesproken tegen de intensieve veehouderij. Stimuleren van kleinschalige bedrijvigheid en ondernemerschap verdient steun van de inwoners. Het bevorderen van thuiswerk en creatief innovatief werk moet op de agenda voor de toekomst staan. Het aanleggen van een glasvezelnetwerk heeft daarbij hoge prioriteit.

In het raadsdebat van 15 december is de economische ontwikkeling als meest belangrijke ontwikkelingsscenario genoemd voor 4 kernen. Deze kernen zijn de vier grote kernen Buren, Beusichem, Lienden en Maurik. Meest uitgesproken is het economisch ontwikkelingsscenario voor Lienden, Maurik en Buren. Voor Beusichem worden twee sporen gezien te weten wonen en economie. Het raadsdebat sluit goed aan bij waar ruimtelijk in het economie scenario de groei is gedacht.

Door het maatschappelijk middenveld zijn tijdens de rondetafelconferentie in maart 2010 als de belangrijkste bevindingen voor de economische ontwikkeling genoemd

- De industrie en bedrijven op de huidige locaties moeten in stand blijven. Voor grootschalige industriële ontwikkeling moet buiten de gemeente worden gekeken. De gemeente moet bijvoorbeeld niet willen concurreren met Medel in Tiel
- Op het terrein van de recreatie is als belangrijk probleem/ommissie het ontbreken van verblijfsrecreatie geschetst. Het gebied biedt veel kansen voor de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme. Het is dan wel zaak om meer accommodaties voor overnachtingen te realiseren. Aansluitend bij de ontwikkeling van recreatie en toerisme hoort ook aandacht te zijn voor promotie en pr.
- Voor de toekomst moet gegokt worden op innovatieve economie en innovatieve landbouw. Een voorbeeld is de bloesemtun.
- Voor de fruitteelt worden veranderingen voorzien. De wijze van bedrijfsvoering zal veranderen. De bedrijven worden grootschaliger en zullen verder internationaal georiënteerd raken. Voorzien wordt schaalvergroting en grote fruitterminals. De werkgelegenheid is seizoensgebonden en zal naar verhouding weinig arbeidsplaatsen voor de lokale economie opleveren.

De genoemde ontwikkelingen door het maatschappelijk middenveld sluiten goed aan bij scenario 3.

Door de jongeren zijn tijdens de jongerencampagne niet veel meningen over de ontwikkeling van de economie naar voren gebracht. Dit had enerzijds te maken met de vraagstelling van de voorgelegde enquête. Het uitgangspunt was het wonen in Buren anno 2030. Anderzijds betreft de economische ontwikkeling een onderwerp dat voor jongeren van 12 tot 20 iets minder interessant is. Door de jongeren in de leeftijdsgroep van 21 t/m 35 is de beschikbaarheid van werk wel een aantal keer als belangrijke randvoorwaarde genoemd om te kunnen blijven wonen in de gemeente Buren.

7.4 Concluderend

Het economisch scenario kan samen worden gevat door een aantal sterke en een aantal minder sterke punten. Onderstaande tabel geeft deze punten weer.

Sterk	Minder Sterk
Ontwikkeling werkgelegenheid	Ruimtelijke ontwikkeling dienstbaar aan het versterken van de economie
Vitale kernen met goede infrastructuur dagelijkse voorzieningen en maatschappelijke voorzieningen	Economische ontwikkeling met name op gebied van recreatie en toerisme gaat verder dan beeld dat uit kernavonden naar voren is gekomen
Aansluiting gewenste ontwikkelingsrichting maatschappelijk middenveld	

Tabel: sterke en minder sterke punten van het economisch scenario

Het gevolg van het woonscenario op het schaalniveau van de kernen is dat er vitale kernen zijn. Er zijn vijftien kernen waar de inwoners terecht kunnen voor hun dagelijkse boodschappen en waar voldoende woningen zijn voor jong en oud. Op het schaalniveau van de vier gebieden rond de grote kernen Beusichem, Buren, Lienden en Maurik zijn net als in het woonscenario de woonservicezones tot volle wasdom gekomen. Naast de woonservicezone is er in de vier gebieden meer werkgelegenheid. De toename in de werkgelegenheid is vooral te vinden op de bedrijventerreinen bij Beusichem en Lienden. Door prioriteit te geven aan de economische ontwikkeling is de natuurwaarde van het middengebied gedaald. Het gebied is kleiner geworden door de ontwikkeling van grootschalige recreatieve voorzieningen bij de Beldert. Het verdienend vermogen en economisch meest nuttig gebruik van het middengebied is vooropgesteld.

In onderstaande tabel zijn ter illustratie een aantal effecten van scenario 3 op het leefritme opgenomen:

	Dagelijks ritme	Wekelijks ritme	Maandelijks ritme	Jaarlijks ritme
Jeugd	Naar de basisschool in eigen kern	Meer sportvoorzieningen onder motto gezonde geest in gezond lichaam	Meer belangstelling voor kunst en cultuur, jongeren bioscoop	Zomerfeesten rond eiland van Maurik
Jong volwassenen	Wonen en werken in eigen gemeente	Toename sportdeelname Meer individuele activiteiten	Markt voor winkel van luxe artikelen binnen gemeente	Internationale aantrekkingskracht Eiland van Maurik
Middelbare leeftijd	Wonen en werken in eigen gemeente	Idem Jong volwassenen	Markt voor winkel van luxe artikelen binnen gemeente	Idem jong volwassenen
Senioren	Actieve bijdrage aan arbeidsproces	Zelfredzaamheid groter	Toename zelfredzaamheid	Toegankelijkheid zorg vormt voor senioren minder probleem

Tabel: Illustratie effecten economisch scenario op het leefritme

8 Natuurscenario

Bij het natuurscenario wordt vooral ruimte aan de natuur gegeven om het evenwicht tussen mens en natuur te herstellen. Duurzaamheid staat daarbij voorop. Duurzaamheid op lange termijn mag daarbij ten koste gaan van economisch gewin op korte termijn.

8.1 Algemeen 2030

Rust en ruimte voor de natuur staan centraal in scenario 4. Op de eerste plaats staat in het natuurscenario het versterken en ontwikkelen van het landschap en de ecologische structuur. Het gaat dan om het versterken van de drie landschapstypen die te onderscheiden zijn te weten uiterwaarden, oeverwallen en open komgebieden; het versterken van het watersysteem en het ontwikkelen van de groeninfrastructuur. Bij het ontwikkelen van natuur, water en groen past geen groei van de bevolking. In het natuurscenario is de omvang van de bevolking in 2030 ten hoogste gelijk aan de omvang van de bevolking in 2010. De ontwikkeling van de bevolking kent een natuurlijk verloop. Er wordt niet actief ingegrepen om de trend van vergrijzing en ontgroening te veranderen. Op de lange termijn, na 2030, is een daling van de bevolking te zien.

De economie staat in dienst van de ontwikkeling van de natuur. Dit betekent dat alleen ruimte is voor zeer kleinschalige vormen toerisme. Geen ruimte is aanwezig voor grootschalig toerisme en uitbreiding van bedrijventerreinen. De inwoners werken op een duurzame manier in de agrarische sector of in de dienstverlening.

Rust, ruimte en duurzaamheid zijn sleutelwoorden voor het wonen in de kernen. De sociale samenhang en de onderlinge band van de inwoners is door de gehechtheid en zorg voor de natuur zeer groot. Van alle scenario's zijn in het natuur scenario de inwoners het meest met elkaar verbonden. Op het terrein van de ruimtelijke ontwikkeling zijn in vergelijking met de huidige situatie een aantal veranderingen te zien. De uiterwaarden zijn als natuurgebied en natuurlijk waterreservoir groter geworden. De rijndijk is op een aantal plaatsen verlegd naar het Zuiden om de rivier meer ruimte te geven.

Om de natuur zo min mogelijk te verstoren is op de N320 de maximum snelheid verlaagd naar 70 kilometer per uur. Ook is het veer bij Eck en Wiel uit de vaart gehaald om het verkeer richting Tiel te dwingen de route N233 - A15 te nemen. Binnen de dijken is ruimte aan de natuur gegeven door op een aantal plekken het laaggelegen komgebied tussen Buren en Maurik onder water te laten lopen. Dit alles resulteert in een toename van verschillende soorten planten en dieren.

8.2 Natuurscenario in het licht van beleidsplannen

Ruimtelijke ontwikkeling

In het natuurscenario zijn alle projecten uit de structuurvisie op het gebied van de natuurontwikkeling uitgevoerd. Dat wil zeggen uitvoering is gegeven aan de projecten zoals opgenomen in onderstaande tabel.

Project	Toelichting
Ontwikkeling natuurlijke oevers Mauriksche Wetering	Robuuste groenstructuur langs Mauriksche Wetering
Laanbeplanting historische wegen en N320	Vergroting herkenbaarheid en leesbaarheid van het (cultuurhistorisch) landschap
Aanleg groene buffers tussen kernen	Recreatieve waarde neemt toe en dorpsentrees zijn herkenbaar en aantrekkelijk
Ontwikkeling water en natuur	Vergroten natuurontwikkeling Oude Rijn / Aalsdijk / Linge
Struinp pad Mauriksche Wetering en Aalsdijk	Realisatie wandelpaden
Recreatief fietspadennetwerk	Aanvullen ontbrekende schakels / afwaardering wegen zodat fietsgebruik wordt gestimuleerd / Versterken recreatieve route Zoelen - Kerk Avezaath - Erichem - Buren - Asch - Beusichem / verbetering ontsluiting kernen
Ontwikkelen landgoederen, bossen, ruimte erven en groene kavels	Door rood voor groen regeling wordt ontwikkeling landgoederen, bossen en groene kavels gestimuleerd
Aanleg picknickplaatsen en/of uitkijkposten	Door realisatie picknickplaatsen en/of uitkijktorens wordt de Limes zichtbaar gemaakt. Dit vergroot de cultuurhistorische waarde en de recreatiemogelijkheden

Tabel projecten natuur

Op provinciale schaal is op 1 juli 2009 de laatste versie van een ecologische hoofdstructuur (EHS) voor het rivierenland vastgesteld. Het hoofddoel van het ruimtelijk beleid van de EHS is het bijdragen aan een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurlijke cultuurlandschappen. In 2030 is in het natuurscenario de ecologische hoofdstructuur volledig gerealiseerd. Dit betekent dat ten eerste de vier gebieden voor nieuwe natuur en waterberging te weten Beusichemse Broeksteeg, Aalsdijk, Linge en Korne en Oude Rijn, gerealiseerd zijn. Ten tweede zijn bos en landgoederen rond het Ommerenveld, Burensedijk en Buren-Zuid groter, mooier en tot volle wasdom gekomen. Ten derde zijn met bomen de oeverwallen en de stroomruggen geaccentueerd. Op het terrein van het water is ten vierde een waterplan vastgesteld om de water kwaliteit te verbeteren, fungeren de hoofdwatergangen als ecologische verbinding, is de waterloop de Nagraaf in Lienden hersteld en heeft het dijklandschap met uiterwaarden een prominenter rol voor waterberging en natuurontwikkeling gekregen.

Op rijksniveau is het programma ruimte voor de rivieren voor de gemeente Buren in 2030 uitgevoerd met waar mogelijk is de Lek en Nederrijn extra ruimte gegeven.

Op Europees niveau is het project Natura 2000 vastgesteld. De Europese landen van de EU hebben met elkaar afgesproken om het natuurlijk erfgoed van Europa te beschermen. Dat betekent dat leefgebieden voor bepaalde planten en dieren in stand worden gehouden. Dit zijn de zogeheten Natura 2000-gebieden. In Buren is het gebied ten Oosten van het eiland van Maurik opgenomen in de Natura 2000 plannen. In 2030 zijn deze plannen volledig uitgevoerd. Het uiterwaarden gebied bij Lienden is tot volle ontplooiing gekomen en heeft op Europese schaal een unieke plaats gekregen als voorbeeld voor duurzame ontwikkeling van natuur en milieu.

Een ruimtelijk aspect dat in het natuurscenario sterk is ontwikkeld is de versterking van het cultureel historisch erfgoed. De plaats van de rivieren en stroomruggen heeft historisch een belangrijke rol gespeeld. Zo vormde in de tijd van de Romeinen het huidige gebied van de gemeente de Noordgrens van het Romeinse rijk. Om het gebied te beschermen werden op verschillende plekken verdedigingsvestigingen gemaakt. Binnen de gemeente Buren waren vier zogeheten Castella gelegen: bij Rijswijk, bij Maurik, ten Noorden van Ingen en ten Oosten van Lienden. Een vestingsstad van later datum is het vestingstadje Buren. De castella zijn niet meer zichtbaar in het landschap, maar het vestingstadje Buren is dat wel. Sterker de kern Buren is gezichtsbepalend en heeft een grote aantrekkingskracht op de gemeente als geheel.

In het natuurscenario is het cultureel erfgoed een speerpunt van de ruimtelijke ontwikkeling. Alle monumenten zijn gerestaureerd en de landschapsstructuur uit het verleden zijn beter herkenbaar geworden. Zo is de Limes als grens van het Romeinse Rijk weer herkenbaar, is het unieke patroon van kromakkerstructuur rond Erichem versterkt en zijn de contouren van het verdwenen kasteel bij Buren hersteld.

Wonen

In het natuurscenario heeft het bouwen van woningen niet de hoogste prioriteit. Op minimale wijze wordt uitvoering gegeven aan het woningbouwprogramma uit de woonvisie. De voorgestande woonmilieus en ontwikkelingsrichting voor de vier gebieden rond de grote kernen blijven uitgangspunt. Dit vooral om vanuit een duidelijk concept invulling te kunnen geven aan de woonservicezone. De hoofdlijnen voor het woonbeleid worden als volgt ontwikkeld in het natuurscenario. In plaats van ten minste 1300 woningen tot 2015, worden maximaal 1300 woningen tot 2030 gerealiseerd. De nieuwbouw in de kernen staat in het teken van vervanging en het verbeteren van de kwaliteit. Dit betekent vervanging van bestaande woningen voor woningen voor ouderen en jongeren (nultrede woningen en starterswoningen). Het verbeteren van de kwaliteit staat voor een belangrijk deel in het teken van duurzaamheid. Sleutelwoorden zijn de energievofficiënt van de woning, het klimaat neutraal wonen en het gebruik van duurzame materialen.

Werken

De werkgelegenheid staat in het teken van de duurzaamheid. Grootschalige landbouw en intensieve veehouderij is in 2030 niet te vinden. De landbouw produceert op kleinschalige niveau, duurzaam, milieu en diervriendelijk. De fruitteelt is volledig overgeschakeld op duurzame teelt van de gewassen. Dit betekent geen, of biologisch verantwoord, gebruik van bestrijdingsmiddelen en integratie van de boomgaarden in de natuur.

In de structuurvisie is aangegeven dat de gemeente na de planperiode van de structuurvisie (2015) nu reeds moet gaan denken over geschikte locaties voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen. Gezien de bereikbaarheid zou het zuidwestelijke gebied van Beusichem hiervoor in aanmerking kunnen komen. In het natuurscenario is deze mogelijkheid evenals de mogelijkheid ten Oosten van Lienden niet ingevuld. In plaats van bedrijventerrein is de ruimte gebruikt voor versterken van de ecologische structuur.

In het natuurscenario is een zeer streng regime voor buitendijkse bedrijfsterreinen. De structuurvisie is gereserveerd in het toestaan van buitendijkse bedrijfsterreinen. In het natuurscenario zijn alle plannen

afgewezen. Optimale ruimte is gegeven aan het waterbergend vermogen van de buitendijkse gebieden en de natuurontwikkeling.

De enige sector waarbinnen in het natuurscenario meer werkgelegenheid is ontstaan, is op het terrein van natuurbeheer. Het gaat dan om banen rond toezicht op een goede natuurontwikkeling en ruimtelijke projecten om de natuur meer ruimte te kunnen geven.

Omdat de bevolking in het natuurscenario niet stijgt, is er in absolute zin geen toename in de vraag naar dagelijkse voorzieningen. Er is geen vraag naar meer winkels. Wel is een verschuiving te zien naar winkels die zich richten op biologisch verantwoorde producten. In het huidige aanbod van dagelijkse voorzieningen zijn weinig reform winkels. "Groene" supermarkten en hergebruik winkels vervangen in het natuurscenario in relatieve zin de aanbodstructuur van de detailhandel.

Recreëren en samenleven

In relatie tot het recreëren is in het natuurscenario invulling gegeven aan het creëren van een aantrekkelijk landschap en een recreatief netwerk voor kleinschalig toerisme (wandelaars). Het natuurscenario kent een helder leesbaar en fraai landschap met grote diversiteit aan fauna en flora. Groen en water zijn in het natuurscenario ingezet als drager van een kleinschalig recreatief netwerk. De recreatieve routes voor wandelaars bestaan uit paden over de Aalsdijk, de Oude Rijnbandijk en oude historische verbindingswegen tussen de kernen.

Om de natuur niet te verstoren is het niet toegestaan overal te wandelen. Voorzieningen voor wandelaars beperken zich tot bed en breakfast faciliteiten.

Binnen scenario 4 is geen nadrukkelijke aandacht voor vergrijzing, ontgroening en de groeiende zorgvraag. De centrale gedachte uit de visie op wonen, welzijn en zorg is uitgevoerd, maar de vier aangewezen woonservicegebieden worden op minimale wijze ingevuld. Aan de hoofdgedachte dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen wordt uitvoering gegeven. Voor intensieve zorg en intramurale voorzieningen zijn de bewoners in 2030 echter aangewezen op grote omliggende steden als Rhenen, Tiel, Culemborg en Veenendaal. Als ouderen dagelijkse intensieve verzorging nodig hebben is het meest praktisch alternatief om dichterbij of in intramurale voorzieningen in omliggende steden te gaan wonen. Voor zorgaanbieders is het voedingsgebied te klein om de intensieve zorg in de vier aangewezen woonservicezone's aan te bieden.

De verbondenheid met de leefomgeving is in het natuurscenario erg groot. Voor de binding die mensen met elkaar hebben betekent dit, dat deze sterk zal zijn. De gemeenschappelijke aandacht en zorg voor de natuur betekent dat de inwoners van de kernen een gezamenlijk doel hebben om aan te werken. De binding van mensen wordt ook versterkt doordat er weinig voorzieningen zijn en de inwoners meer op elkaar aangewezen zijn.

8.3 Natuurscenario in het licht van geluiden uit de samenleving

Een groot aantal wensen die bewoners tijdens de kernavonden hebben genoemd, sluiten aan bij het natuurscenario. Geluiden als 'behoud landelijke uitstraling, aan banden leggen van het motorverkeer langs de Lek, hogere waardering voor rust en landelijkheid, behoud van vergezichten, respect voor natuur en cultureel erfgoed' sluiten rechtstreeks aan op scenario 4.

De raadsleden waren tijdens het raadsdebat op 15 december minder uitgesproken over de ontwikkeling van de natuur. Aandacht voor rust, ruimte, groen en platteland zijn genoemd, maar voor slechts twee kernen is de ontwikkeling van het natuurscenario als belangrijkste ontwikkelingsrichting naar voren gebracht. De kernen Erichem en Zoelmond kregen de hoogste score op het natuurscenario. Prominent naar voren kwam wel de ontwikkeling van het middengebied. Voor het open komgebied werd duidelijk de natuurontwikkeling als belangrijkste gezien. Als het middengebied gezien wordt als symbool voor het agrarisch en landelijk karakter krijgt daarmee het natuurscenario meer reliëf.

Door het maatschappelijk middenveld zijn op de rondetafelconferentie in het voorjaar van 2010 drie punten over de ontwikkeling van natuur en landschap naar voren gebracht.

- Behoud van het platteland en agrarisch bedrijf
- Een sterk punt zijn de cultuur-historische elementen. Deze moeten onder de aandacht blijven in het ontwikkelscenario natuur en landschap voor de gemeente.
- Een bedreiging voor het ontwikkelscenario is wet en regelgeving van hogere overheden.

Interessant is het punt de ontwikkeling van de natuur in het licht van wet en regelgeving van hogere overheden. Tijdens de rondetafelbijeenkomst zijn als specifiek voorbeeld naar voren gebracht het plan Ruimte voor de Rivier van het Rijk en de Europese regelgeving rond Natura 2000. Door het Rijk en Europa zijn deze plannen opgesteld om maximale ruimte te kunnen bieden aan de ontwikkeling van de natuur. Door het maatschappelijke middenveld werden deze plannen niet als maximale kans voor de ontwikkeling van fauna en flora gezien, maar als keurslijf waarbinnen geen ruimte is om op een eigen manier invulling te kunnen geven aan de gebieden die genoemd zijn in de plannen van de hogere overheden. Het verlies aan autonomie voor de ontwikkeling van deze gebieden wordt door het maatschappelijk middenveld als negatief ervaren.

Het belang van, en waardering voor de natuur is een belangrijk onderwerp voor jongeren. Op de vraag wat vind je leuk aan het wonen in de kern waar je nu woont antwoordden de jongeren in de leeftijdscategorie 12 t/m 20 opvallend vaak 'de rust en de natuur'. Bij de jongeren in de leeftijdscategorie 21 t/m 35 kwam dit beeld nog wat duidelijker naar voren. Rust, ruime en kleinschaligheid zijn belangrijke waarden. De jongeren waren in antwoord op de vraag naar het wonen in 2030 niet uitgesproken over de ontwikkeling van de natuur. Zoals onder scenario 1 naar voren gebracht is de verwachting dat het in de kernen in 2030 hoofdzakelijk hetzelfde uit ziet als nu. Er waren geen jongeren die een pleidooi hebben gehouden voor meer groen.

8.4 Concluderend

Het natuurscenario kan samen worden gevat door een aantal sterke en een aantal minder sterke punten. Onderstaande tabel geeft deze punten weer:

Sterk	Minder Sterk
Rust, ruimte, natuur	Ontwikkeling werkgelegenheid gering
Duurzaamheid Meest duurzame scenario voor natuur, milieu en toekomstige generaties	Demografische opgave (vergrijzing en ontgroening) van secundair belang
Bescherming cultureel erfgoed	Weinig voorzieningen
Sociale binding door gezamenlijke aandacht voor leefomgeving en het elkaar moeten helpen door relatief weinig voorzieningen	

Tabel: sterke en minder sterke punten van het natuurscenario

Het gevolg van het natuurscenario op het schaalniveau van de kernen is dat de kernen allen zijn ingebed in de ecologische structuur. Monumenten, in cultuurhistorie lijnen rond de kernen, zijn hersteld. Woningen zijn klimaat neutraal en duurzaam. Bij de winkels voor de dagelijkse boodschappen staan biologisch verandwoorde producten centraal.

Op het schaalniveau van de vier gebieden rond de grote kernen Beusichem, Buren, Lienden en Maurik en het middengebied staat de ecologische structuur centraal. De provinciale ecologische hoofdstructuur, het rijksplan ruimte voor water en het Europees plan Natura 2000 zijn gerealiseerd. De ontwikkellijnen voor groen en water gaan door alle gebieden heen.

In onderstaande tabel zijn ter illustratie een aantal effecten van scenario 4 op het leefritme opgenomen:

	Dagelijks ritme	Wekelijks ritme	Maandelijks ritme	Jaarlijks ritme
Jeugd	Minder basisscholen Afstand tot school groter geworden	Met respect voor de natuur kwalitatief aanbod van sport en ontspanningsmogelijkheden	Geen cultuur voorzieningen als film / muziek / theater	Minder evenementen in de natuur
Jong volwassenen	Meer werk in natuurbeheer Rust	Grotere betrokkenheid door afhankelijkheid van natuur en voorzieningen elders	Wandelen in de natuur	Afname overnachtingsmogelijkheden
Middelbare leeftijd	Rustig wonen en werk aan natuurbehoud	Idem jong volwassenen	Wandelen in de natuur	Idem jong volwassenen
Senioren	Zorgvoorzieningen zijn afgenomen	Zorgvoorzieningen zijn afgenomen	Geen veranderingen tov 2009	Geen veranderingen tov 2009

Tabel: Illustratie effecten natuur scenario op het leefritme

9 Keuze ontwikkelingsscenario

Voor het opstellen van de Toekomstvisie2030 is gekozen eerst de kernwijsheden bij de bewoners van de 15 kernen op te halen. Vanuit het leven van alledag wordt de aansluiting gezocht met het bestaande en voorgenomen gemeentelijk beleid. In de hoofdlijnen van de visie worden vervolgens de trends en scenario's in beeld gebracht. Op basis van mogelijke scenario's wordt dan de confrontatie aangegaan tussen verlangens, beleid en toekomstige oplossingsrichtingen. De uitkomst van deze confrontatie biedt naar verwachting een betere visie op de ontwikkeling van de 15 kernen binnen en naast de 5 gebieden. De uitkomst van het raadsdebat van 15 december 2009 wordt verder uitgewerkt in voorzieningen e.d. in de 15 kernen en de 5 gebieden.

9.1 Realistisch gehalte scenario's

De vier scenario's voor de toekomst van Buren in 2030 bieden alle vier een realistische ontwikkelingsmogelijkheid. Zo sluit het 'behoud het goede scenario' erg goed aan bij de wensen en beelden die de huidige bewoners hebben. Biedt het woonscenario mogelijkheden om de kernen vitaal te houden. Sluit het economisch scenario aan bij het ondernemerschap wat te vinden is in de gemeente en biedt het natuurscenario een perspectief voor duurzame ontwikkeling.

In hoofdstuk 5 t/m 8 zijn uitgebreid de vier toekomstscenario's voor de gemeente Buren geschetst. De hoofdstukken zijn besloten met een concluderende paragraaf met sterke en minder sterke punten. Is de keuze voor een overkoepelende en realistisch scenario aan de orde, dan gaat het om het afwegen van de sterke en minder sterke punten van de vier scenario's. Bij het afwegen van de sterke en minder sterke punten en de keuze voor een ontwikkelingsrichting wordt als eerste belangrijk criterium beschouwd de mate waarin het scenario invulling kan geven aan de belangrijkste uitdaging bij de toekomstvisie: welk scenario sluit het best aan bij het vinden van een oplossing voor de vergrijzing en ontgroening? Als tweede criterium worden de sterke en minder sterke punten tegen het licht gehouden van de algehele stemming of couleur locale van de samenleving van Buren. Welk scenario is het meest realistisch als het gaat om ideeën en gedachten die leven bij de inwoners, bestuurders en het maatschappelijk middenveld?

9.2 Voorkeur woonscenario

Wordt gekeken naar de aanleiding voor het maken van de toekomstvisie, de demografische opgave dan is zonder meer duidelijk dat het woonscenario de voorkeur verdient. Mogen de kernen niet vergrijzen en moeten de kernen in de toekomst jong en vitaal blijven dan biedt het woonscenario het meeste perspectief. Het woonscenario pakt het beste de demografische opgave aan. Door het bouwen van woningen, het aantrekkelijk maken van het komen wonen in Buren en zorg te dragen dat jongeren in de gemeente blijven wonen, wordt met het woonscenario op de meest effectieve manier de demografische opgave van de vergrijzing en ontgroening te lijf gegaan.

Van de andere scenario's is in het natuurscenario de demografische opgave van secundair belang. Van alle scenario's scoort het natuurscenario het slechtst op het aan willen pakken van vergrijzing en ontgroening. Het behoud het goede scenario laat de opgave in feite buiten beeld. Het economisch scenario vaart een tussenweg doordat aan het ontwikkelen van de economie een koppeling is gemaakt met de toename van woningen. Bij elke extra baan hoort een extra woning.

Het grote voordeel van het woonscenario is dat er voldoende volume is om de kernen vitaal te houden. De vraag naar voorzieningen zal door de toename van het aantal mensen eenvoudig weg ook toenemen. De detailhandel kan zich verder ontwikkelen. De scholen zijn vol. Er zijn voldoende leden voor de sportverenigingen, gezelschapsverenigingen en andere vrijetijdsvoorzieningen. Er is een markt om een zorginfrastructuur op te zetten en de gemeente krijgt meer financiële middelen ter beschikking, omdat de inkomsten van het rijk rechtstreeks gekoppeld zijn aan het aantal inwoners. Kortom als overkoepelende visie biedt het woonscenario de meeste mogelijkheden voor een vitale gemeente met een gezonde bevolkingsopbouw. Een visie die een oplossing biedt voor de vergrijzing en ontgroening.

Kijkend naar de betekenis van het woonscenario dan zijn voor 2030 ten minste 2500 extra woningen nodig. In lijn met de structuurvisie moeten ruim 1800 woningen worden gerealiseerd bij de verschillende kernen. Gezien de mogelijkheden ten aanzien van beschikbare arbeidsplaatsen in de omgeving bieden de kernen van Beusichem, Lienden en Kerk-Avezaath de meeste potentie om de noodzakelijke 700 extra woningen tot 2030 te realiseren. De schaalgrootte van de huidige kernen in acht nemend kunnen bij Beusichem en Lienden nog 300 extra woningen worden gerealiseerd. Bij Kerk-Avezaath kunnen 100 extra woningen worden geprogrammeerd. In het woonscenario worden geen extra woningen gebouwd bij de kleine kernen Asch, Eck en Wiel, Rijswijk en Zoelmond.

9.3 Aanvullingen op woonscenario

Alhoewel het woonscenario als overkoepelende scenario de voorkeur heeft en het beste invulling geeft aan de demografische opgave zijn er van de sterke punten uit de andere drie scenario's punten, die zeer goed aansluiten bij de ideeën en wensen van bewoners, bestuurders en maatschappelijk middenveld. Vanuit de couleur locale is het gewenst iets te doen met de sterkste punten van a) het economisch scenario 'het ontwikkelen van werkgelegenheid' en 'het ontwikkelen van vitale kernen en b) "het behoud van rust, ruimte en landschappelijke kwaliteit" en ontwikkelen van "duurzame ecologische en sociale binding" uit het behoud het goede en het natuurscenario.

Aan de sterke punten uit het 'behoud het goede', economische en natuurscenario kan tegemoet worden gekomen door maatwerk te leveren voor de kernen Buren, Lienden, Maurik en het middengebied. Voor Buren, Lienden en Maurik is het mogelijk extra accenten te leggen op het economisch perspectief. Het middengebied kan als schakel dienen voor eenheid, duurzaamheid en het behoud van landschappelijke waarden.

Om het maximale uit de ontwikkelpotentie van de gemeente te halen moet voor de historische kern van **Buren** in plaats van het woonscenario gekozen worden voor het economisch scenario. Het vestingstadje Buren heeft een grote aantrekkingskracht. Door haar historische en culturele rijkdommen

kan Buren veel meer toeristen trekken dan nu het geval is. Noodzakelijke randvoorwaarde voor het kunnen aantrekken van meer bezoekers is dat de horeca wordt versterkt, er meer kleine (souvenir) winkels komen en dat dagarrangementen kunnen worden aangeboden.

Kansen liggen er om aantrekkelijke wandelroutes rond de vesting te realiseren en het herstel van oude glorie- het verdwenen kasteel – inhoud te geven. Geef dit kasteel reëel of fictief een plek om jong en oud naar Buren te trekken.

Tot slot zal een aantrekkelijk, vorstelijk Buren ook een positieve uitstraling hebben op het willen wonen in de gemeente als geheel. Wie wil niet in de buurt van een stad met zoveel grandeur en allure wonen?

Naast wonen wordt de kern **Lienden** sterk geïdentificeerd met de fruit en bometeelt. De agrarische sector is en blijft voor Lienden belangrijk. Wie aan de Betuwe denkt, denkt aan fruitbomen. Fruitbomen zullen ook in de toekomst rond de kern van Lienden moeten blijven bestaan om de economische kracht te kunnen behouden. Hier bieden vormen van innovatieve bedrijfsvoering kansen. Er ligt wel een mogelijk spanningsveld met de natuurontwikkeling in de Marspolder. Uitbreiding van boomgaarden mag niet te koste gaan van fauna en flora in dit gebied.

Voor de kern van **Maurik** is een weg ingeslagen als dienstencentrum en recreatieve verblijfplaats. Net als voor Buren is het economisch scenario een beter alternatief dan het woonscenario. Het karakter van Maurik is anders dan van de kern Buren. Richt Buren zich op historie en cultureel erfgoed, bij Maurik kan vanuit economische overwegingen de ontwikkeling van de waterrecreatie op een hoger planniveau worden getild. Dit kan door het verbeteren van de bereikbaarheid door een betere oeververbinding met Utrecht. Vanuit dit economisch perspectief moet onderzocht worden of het haalbaar is een vaste oeververbinding te realiseren. Door een betere verbinding kunnen interessante combinaties ontstaan tussen het water van de Nederrijn en het bos van de Utrechtse Heuvelrug.

De gemeente Buren maakt onderdeel uit van een uniek en rijk landschap. Als onderdeel van het Gelders rivierenlandschap hebben de oeverwallen, het openkomgebied en de uiterwaarden een belangrijke plaats in de ecologische hoofdstructuur. De rijkdom in landschapstypen en de ruimte die het landschap biedt voor fauna en flora mag niet verloren gaan. De natuur heeft een belang dat boven het schaalniveau van de gemeente uitstijgt. Om het belang te onderstrepen moet als ontwikkelscenario voor het **middengebied** en de uiterwaarden gekozen worden voor het natuurscenario. Om de kernen de natuur in te trekken en ook om de samenhang tussen het westen en oosten van de gemeente te verbeteren moet uitvoering worden gegeven aan de natuurprojecten zoals opgenomen in hoofdstuk 8 paragraaf 8.2. Bijvoorbeeld door het maken van een struinp pad van de Aalsdijk bij Buren langs de Maurikse Wetering naar Maurik. Hier worden verbindinglijnen gelegd die maken dat de gemeente landschappelijk, maar ook in de beleving één geheel wordt. Als vertakkingen van een boom kunnen laanbeplantingen langs historische wegen, ontwikkeling van oeverwallen en de aanleg van landgoederen zorgen voor een organische geheel. Het middengebied - als kloppend hart - maakt met deze vertakkingen van Buren een eenheid.

Om de natuur te ontzien is alleen ruimte voor kleinschalige recreatie. Wandelpaden, fietspaden en hier en daar een bed en breakfast maken dat rust, ruimte en het natuurlijk karakter behouden blijven. Het gaat om de rust, ruimte en natuur waarover de bewoners met veel enthousiasme hebben gesproken tijdens de kernavonden en die zo enorm gewaardeerd worden. In zekere zin zijn we daarmee ook weer bij het 'Behoud het goede' scenario, het voorkeursscenario van veel mensen die op dit moment met veel genoegen in hun eigen kern wonen.

10 Doorvertaling Wonen-plus scenario

Gaandeweg het visie-ontwikkelingstraject is er een scherp beeld ontstaan over het uitbroeden van het “Ei van Buren”. Met het ontwikkelingsscenario Wonen-plus kan koers gezet worden naar een voorzieningenniveau per kern en gebied, waarmee de levensvatbaarheid van de leefgemeenschappen binnen het gemeentelijk grondgebied wordt geborgd. Het hoofdaccent ligt op de fysieke pijler ‘wonen’, maar deze is tevens de motor achter het vitaliseren van de sociale pijler. De economische pijler wordt met enkele ‘plus-varianten’ in de gebieden Buren, Lienden en Maurik invulling gegeven. Bij het invullen van voorzieningen per kern met plus varianten in de gebieden Buren, Lienden en Maurik wordt uitgegaan van de lange termijn visie tot 2030. Op de programmering van woningen en voorzieningen heeft op de korte termijn de economische crisis, die zich eind 2008 openbaarde, grote invloed. De invloed van de economische crisis op de tijdshorizon van het ontwikkelscenario wordt bij de programmering van de voorziening echter buiten beschouwing gelaten. Leidend hiervoor zijn twee argumenten. Ten eerste kent de ontwikkeling van de economie van nature golfbewegingen. Het voorspellen van de golfbewegingen is complex. Op lokaal niveau en voor de tijdshorizon van de toekomstvisie is het niet mogelijk om bij het programmeren van voorzieningen hiervoor een correctiefactor op te nemen. Ten tweede kan uitgegaan worden van de eigen kracht van de gemeente. De eigen kracht is met name gelegen in de geografische ligging en uniek landschappelijk karakter. Als locatie relatief dicht bij grote steden met een karakteristiek landschap van uiterwaarden, komgebieden en oeverwallen is en blijft de gemeente Buren aantrekkingskracht houden. Aantrekkingskracht die in het wonen-plus scenario zo optimaal mogelijk wordt benut.

10.1 Invalshoek: vijf gebieden

Het woonscenario kan doorvertaald worden naar het toekomstig aantal inwoners. Voor de gebieden rond de vier grote kernen kan op basis van het woonscenario concreet worden aangegeven hoeveel mensen er gaan wonen en hoe het bijbehorende programma aan maatschappelijke voorzieningen eruit zou moeten komen te zien.

In het woonscenario worden in vergelijking met 2010 iets meer dan 2500 woningen bijgebouwd. Op basis van de woning aantallen en de aanname dat in elke woning gemiddeld 2 mensen wonen, betekent dit dat er in 2030 in het gebied rond Beusichem 5.373 mensen wonen. Rond Buren, Maurik en Lienden zijn dat respectievelijk 7457, 7666 en 10.205 mensen. Een nadere detaillering per kern is te vinden in onderstaande tabel.

		Huidig aantal inwoners	woningen erbij structuurvisie	extra woningen woonscenario	extra inwoners	inwoners 2030
Gebied Beusichem						
	Beusichem	3098	290	300	1180	4278
	Zoelmond	640			0	640
	Ravenswaaij	405	25		50	455
	<i>Subtotaal</i>	<i>4143</i>	<i>315</i>	<i>300</i>	<i>1230</i>	<i>5373</i>
Gebied Buren						
	Buren	2566	180		360	2926
	Kerk-Avezaath	1563	90	100	380	1943
	Asch	394			0	394
	Erichem	512	25		50	562
	Zoelen	1482	75		150	1632
	<i>Subtotaal</i>	<i>6517</i>	<i>370</i>	<i>100</i>	<i>940</i>	<i>7457</i>
Gebied Lienden						
	Lienden	4501	300	300	1200	5701
	Ingen	2183	140		280	2463
	Ommeren	801	55		110	911
	Lingemeer	1000	65		130	1130
	<i>Subtotaal</i>	<i>8485</i>	<i>560</i>	<i>300</i>	<i>1720</i>	<i>10205</i>
Gebied Maurik						
	Maurik	4201	570		1140	5341
	Rijswijk	660			0	660
	Eck en Wiel	1665			0	1665
	<i>Subtotaal</i>	<i>6526</i>	<i>570</i>	<i>0</i>	<i>1140</i>	<i>7666</i>
Totaal		25671	1815	700	5030	30701

Als het gaat om de maatschappelijke voorzieningen dan moet naar voren worden gebracht dat het voedingsgebied voor maatschappelijke voorzieningen er verschillend uit kan zien. Grofweg zijn vier schaalniveaus te onderscheiden; voorzieningen op kernniveau, gebiedsniveau, gemeente niveau en regionaal niveau. In de volgende paragrafen wordt per gebied aangegeven hoe het programma aan voorzieningen eruit ziet. Daarnaast wordt ingegaan op de extra voorzieningen, die volgen uit de aanvullingen op de woonscenario's die gemaakt zijn voor Buren, Lienden, Maurik en het middengebied. Per gebied wordt gekeken naar voorzieningen op een zestal terreinen. Dit zijn 1) onderwijs; 2) jeugd; 3) kunst & cultuur; 4) sport; 5) welzijn & samenleving en 6) zorg.

Voor de programmering van kunst & cultuur, sport en zorg voorzieningen gelden een aantal punten, die voor alle vier gebieden gelden. Om herhaling per gebied te voorkomen wordt daarom eerst ingegaan op deze punten.

Voor kunst & cultuur wordt voor de vier gebieden voor 2030 ingezet op een programma zoals aangegeven in de Nota Gemeentelijk cultuurbeleid door Cor Wijn.

Dit betekent *per gebied* een programma bestaande uit de volgende voorzieningen.

In alle kernen van het gebied is een dorps huis waarin ruimte is voor:	Activiteit
Podiumkunsten	Uitvoeringen voor de jeugd
Muziek	Oefenruimten
Film	Incidentele filmvoorstellingen
Beelden kunst	Tentoonstellingsruimte
Amateurkunst	Amateurkunstverenigingen (toneel, muziek (harmonie / fanfare))

Onder het terrein van kunst en cultuur valt ook het behoud van monumenten.

Voor sport wordt per gebied ingezet op een volwaardig sportcomplex. Het complex bestaat uit een sportzaal voor binnensporten en buitensportvoorzieningen en zogeheten groene en rode velden. De belangrijkste sporten die op de groene velden kunnen worden uitgeoefend zijn voetbal, korfbal en hockey. Onder rode sportvelden vallen tennisbanen.

Voor de vier gebieden rond de grote kernen geldt dat in elk gebied een volwaardig woonservice zone operationeel is. Dit betekent dat de beleidsvoornemens uit de nota wonen, welzijn en zorg zijn gerealiseerd. Concreet gaat het om de volgende voorzieningen:

Type woning	Omschrijving
A-woning (intramuraal in centrum van de woonservice cirkel)	groepswoning voor 24-uurs zorg en toezicht; onzelfstandig
B-woning	zelfstandige levensloopbestendige woning voor 24-uurs zorg, geclusterd gebouwd en met gemeenschappelijke ruimten
C-woning	zelfstandige levensloopbestendige woning voor intensieve thuiszorg, niet geclusterd, bij voorkeur in de buurt van een zorgkruispunt, niet bij voorbaat gelabeld voor cliënten 24-uurs zorg, maar 24-uurs zorg is wel mogelijk

Een goed functionerende woonservice zone betekent dat tenminste 8 % van de woningen aangepast zijn voor rolstoelgebruik

Zoals naar voren gebracht, zijn er voorzieningen die een voedingsgebied hebben die groter is dan het gebied rond de vier grote kernen. In onderstaande tabel zijn de voorzieningen opgenomen die een functie hebben voor de *gehele gemeente*

Voorziening ¹	In 2030 te vinden in
Bibliotheek	Maurik
Musea & oude ambachten (Oranjestad)	Buren (boven gemeentelijke uitstraling)
Multifunctioneel cultureel centrum	Beusichem
Grote sporthal	Lienden
Overdekt zwembad	Lienden
Festivals	Buiten gebied

Om het beeld over maatschappelijke voorzieningen compleet te maken moeten de inwoners voor de voorzieningen in onderstaande tabel naar *omliggende gemeenten*.

Voorziening	Onder andere in
Ziekenhuis	Tiel, Utrecht
Voortgezet onderwijs	Tiel, Culemborg, Utrecht, Veenendaal
Hoger onderwijs	Utrecht, Nijmegen, Arnhem, Wageningen
Cultuurpodia (schouwburg, concertzaal)	Tiel, Utrecht, Arnhem, Den Bosch, Nijmegen

10.2 Gebied Beusichem

In 2030 wonen in het gebied rond Beusichem zo rond de 5400 mensen. De bijpassende kunst- en cultuurvoorzieningen en de sportvoorzieningen per gebied zijn in de eerste paragraaf van hoofdstuk 10 aan de orde geweest. Voor de welzijns- en samenlevingsvoorzieningen infrastructuur wordt gesteld dat in elke kern een dorps huis en een kerk is, waar activiteiten en bijeenkomsten kunnen worden georganiseerd.

¹ Als gemeentelijke voorziening is in de stad Buren op dit moment een gemeente Archief te vinden. Beleidsmatig is gekozen in de toekomst geen archief functie meer te willen hebben.

Op basis van het toekomstig aantal inwoners zijn voor het onderwijs, de jeugd en de zorg de voorzieningen nodig zoals weergegeven in onderstaande tabel.

Gebied	Beusichem					
Inwoners	5373					
Domein	Voorziening		norm	%	Nodig in 2030	Eenheid
Onderwijs	Basisonderwijs	benodigde lesruimte	0,0400	7%	15	lesruimten
		in elke kern een school				
Jeugd en Jongeren		dagopvang 0-4jarigen	0,2500	4%	54	plaatsen
		peuterspeelzalen	0,2000	2%	21	plaatsen
		buitenschoolse opvang	0,1000	7%	38	plaatsen
Kunst en Cultuur		programma volgens beleidsplan Wijn in dorps huis per kern				
Sport		in gebied volwaardig sportcluster binnen en buitensport				
Welzijn / Samenleven		in elke kern dorps huis				
		in elke kern kerk				
Zorg	Eerste lijnsgezondheidszorg	Huisarts	0,0004	100%	2	personen
		Tandarts	0,0003	100%	2	personen
		Fysiotherapeut	0,0003	100%	2	personen
		Apotheek	0,0001	100%	1	voorziening
	Woonservice zone	volwaardige in gebied				

Voor Beusichem is in tegenstelling tot Buren, Lienden, Maurik en het middengebied geen specifieke aanvulling op het voorkeurs scenario van toepassing. Dit betekent dat in principe bovenop het bovenstaande programma geen aanvullingen in het voorzieningenprogramma te noteren zijn. Vanuit het programma aan voorzieningen op gemeentelijk niveau is voor Beusichem nog wel een interessante optie om het Heerenlogement uit te breiden als multifunctionele cultuurpodium

10.3 Gebied Buren

In 2030 wonen in het gebied rond Buren zo rond de 7500 mensen. De bijpassende kunst en cultuur voorzieningen en de sportvoorzieningen per gebied zijn in de eerste paragraaf van hoofdstuk 10 aan de orde geweest. Voor de welzijns en samenlevingsvoorzieningen infrastructuur wordt gesteld dat in elke kern een dorps huis en een kerk is waar activiteiten en bijeenkomsten kunnen worden georganiseerd. Op basis van het toekomstig aantal inwoners zijn voor het onderwijs, de jeugd en de zorg de voorzieningen nodig zoals weergegeven in onderstaande tabel.

Gebied	Buren					
Inwoners	7457					
Domein	Voorziening		norm	%	Nodig in 2030	Eenheid
Onderwijs	Basisondewijs	benodigde lesruimte	0,0400	7%	21	lesruimten
		in elke kern een school				
Jeugd en Jongeren		dagopvang 0-4jarigen	0,2500	4%	75	plaatsen
		peuterspeelzalen	0,2000	2%	30	plaatsen
		buitenschoolse opvang	0,1000	7%	52	plaatsen
Kunst en Cultuur		programma volgens beleidsplan Wijn in dorps huis per kern				
Sport		in gebied volwaardig sportcluster binnen en buitensport				
Welzijn / Samenleven		in elke kern dorps huis				
		in elke kern kerk				
Zorg	Eerste lijnsgezondheidszorg	Huisarts	0,0004	100%	3	personen
		Tandarts	0,0003	100%	2	personen
		Fysiotherapeut	0,0003	100%	2	personen
		Apotheek	0,0001	100%	1	voorziening
	Woonservice zone	volwaardige in gebied				

Voor het gebied rond Buren en dan met name de kern Buren is aanvullend op het woonscenario geconcludeerd dat kansen op het terrein van de economie zouden moeten worden ontwikkeld. Het gaat dan met name om het stimuleren van het toerisme door het versterken van de aantrekkelijkheid van de historische vesting. Bij dit programma hoort het vergroten van de museale functie, het uitbreiden van de detailhandel, het verbeteren van de waterrecreatie, het bieden van overnachtingsvoorzieningen en het vergroten van het budget voor monumenten.

10.4 Gebied Lienden

In 2030 wonen in het gebied rond Lienden zo rond de 10.000 mensen. De bijpassende kunst en cultuur voorzieningen en de sportvoorzieningen per gebied zijn in de eerste paragraaf van hoofdstuk 10 aan de orde geweest. Voor de welzijns en samenlevingsvoorzieningen infrastructuur wordt gesteld dat in elke kern een dorps huis en een kerk is waar activiteiten en bijeenkomsten kunnen worden georganiseerd.

Op basis van het toekomstig aantal inwoners zijn voor het onderwijs, de jeugd en de zorg de voorzieningen nodig zoals weergegeven in onderstaande tabel.

Gebied	Lienden					
Inwoners	10205					
Domein	Voorziening		norm	%	Nodig in 2030	Eenheid
Onderwijs	Basisondewijs	benodigde lesruimte	0,0400	7%	29	lesruimten
		in elke kern een school				
Jeugd en Jongeren		dagopvang 0-4jarigen	0,2500	4%	102	plaatsen
		peuterspeelzalen	0,2000	2%	41	plaatsen
		buitenschoolse opvang	0,1000	7%	71	plaatsen
Kunst en Cultuur		programma volgens beleidsplan Wijn in dorpshuis per kern				
Sport		in gebied volwaardig sportcluster binnen en buitensport				
Welzijn / Samenleven		in elke kern dorpshuis				
		in elke kern kerk				
Zorg	Eerste lijnsgezondheidszorg	Huisarts	0,0004	100%	4	personen
		Tandarts	0,0003	100%	3	personen
		Fysiotherapeut	0,0003	100%	3	personen
		Apotheek	0,0001	100%	1	voorziening
	Woonservice zone	volwaardige in gebied				

Aanvullend op het woonscenario zijn er elementen uit de economische visie die voor het gebied rond Lienden van belang zijn. De fruit en bometeelt is en blijft ook in 2030 geconcentreerd rond Lienden. De fruitteelt brengt seizoensarbeid met zich mee. Voor de seizoensarbeiders die veelal van buiten de gemeente komen, zijn voorzieningen nodig. Om de concurrentiepositie te kunnen versterken moeten voorzieningen voor fruitoverslag en fruitopslag aanwezig zijn en moet de bereikbaarheid goed zijn. Geografisch biedt Lienden ook kansen te groeien als forensenplek voor werk dat te vinden is in omliggende grote gemeenten als Veenendaal, Arnhem en Nijmegen. Lienden en omgeving groeit in 2030 uit tot grootste gebied. Dit maakt ook dat grotere vrijetijdsvoorzieningen als sporthal en overdekte zwembad in Lienden kunnen worden gerealiseerd. Een bijzondere plek in de sportinfrastructuur heeft de voetbalclub FC Lienden. Als het ambitieniveau van FC Lienden kan worden waargemaakt staat er in Lienden in 2030 een stadion met een capaciteit van 10.000 bezoekers.

10.5 Gebied Maurik

In 2030 wonen in het gebied rond Maurik zo rond de 7700 mensen. De bijpassende kunst en cultuur voorzieningen en de sportvoorzieningen per gebied zijn in de eerste paragraaf van hoofdstuk 10 aan de orde geweest. Voor de welzijns en samenlevingsvoorzieningen infrastructuur wordt gesteld dat in elke kern een dorpshuis en een kerk is waar activiteiten en bijeenkomsten kunnen worden georganiseerd. Op basis van het toekomstig aantal inwoners zijn voor het onderwijs, de jeugd en de zorg de voorzieningen nodig zoals weergegeven in onderstaande tabel.

Gebied	Maurik					
Inwoners	7666					
Domein	Voorziening		norm	%	Nodig in 2030	Eenheid
Onderwijs	Basisonderwijs	benodigde lesruimte	0,0400	7%	21	lesruimten
		in elke kern een school				
Jeugd en Jongeren		dagopvang 0-4jarigen	0,2500	4%	77	plaatsen
		peuterspeelzalen	0,2000	2%	31	plaatsen
		buitenschoolse opvang	0,1000	7%	54	plaatsen
Kunst en Cultuur		programma volgens beleidsplan Wijn in dorps huis per kern				
Sport		in gebied volwaardig sportcluster binnen en buitensport				
Welzijn / Samenleven		in elke kern dorps huis				
		in elke kern kerk				
Zorg	Eerste lijnsgezondheidszorg	Huisarts	0,0004	100%	3	personen
		Tandarts	0,0003	100%	2	personen
		Fysiotherapeut	0,0003	100%	3	personen
		Apotheek	0,0001	100%	1	voorziening
	Woonservice zone	volwaardige in gebied				

Net als voor Buren en Lieden is voor Maurik het aanvullend scenario het economisch scenario. De aanvullende economische elementen zien er wel anders uit dan voor Buren en Lieden. Een overeenkomst met Buren lijkt het versterken van het toerisme. Het toerisme rond Maurik en dan met name het Eiland van Maurik heeft echter een heel ander karakter. Komen toeristen voor cultuurhistorie naar Buren, naar Maurik gaan toeristen voor ontspanning en waterrecreatie. Maurik richt zich meer op toeristen die langer in en rond het water willen bevinden. Dit betekent uitbreiding van camping/kampeer mogelijkheden en uitbreiding van overnachtingsmogelijkheden in budgethotels. Omdat er met name in de zomer meer tijdelijke gasten zijn, is er vraag naar detailhandel voorzieningen. Ook is bovenop het regulier programma een EHBO hulp post noodzakelijk. Naast toename van economische activiteit ten gevolge van toerisme is in 2030 een toename in de niet-commerciële dienstverlening te zien. Maurik ontwikkelt zich verder als dienstencentrum. Met het ontwikkelen van deze sector ontwikkelt Maurik zich op een totaal ander terrein dan Lieden, waar de agrarische sector veel meer centraal staat. Met het gemeentehuis in Maurik is ook voor 2030 een moderne voorziening voor niet-commerciële dienstverlening beschikbaar. Ontbrekend in het programma van maatschappelijke voorzieningen is een grote bibliotheek vestiging. Door een multifunctioneel ontwerp, waarin leesruimtes en een grand café worden geïntegreerd ontstaat dan tevens een ontmoetingsplek, die op haar beurt een bijdrage kan leveren aan het versterken van de sociale samenhang.

10.6 Groen Middengebied

In het middengebied zijn geen kernen. Bewoning is slechts te vinden in de boerderijen. Maatschappelijke voorzieningen worden niet geprogrammeerd in het middengebied. Voor het middengebied is aanvullend op het woonscenario als voorkeurscenario in hoofdstuk 9 naar voren gebracht dat het natuurscenario het meest passende scenario is. Het hoofdaccent ligt daarbij op

duurzaamheid en het versterken van het middengebied als onderdeel van de ecologische hoofdstructuur.

De komgronden in het middengebied moeten weids en open blijven. Vanuit het komgebied moet zicht blijven op de Utrechtse Heuvelrug. Zichtlijnen mogen hier niet verstoord worden door woningbouw, Dit ligt wat anders in de zuidoost hoek van het middengebied. In het zuidoosten kan zich een zone van recreatie en wonen ontwikkelen. De zone wordt in het westen begrensd door De Beldert en in het oosten door Lingemeer. Tussen De Beldert en Lingemeer kan zich door verdere zandafgraving een gebied van wonen, het water en recreatie ontwikkelen. In de zone worden geen voorzieningen ontwikkeld. Voor voorzieningen zijn de inwoners van deze zone aangewezen op Maurik, Lienden en Tiel. Om het middengebied zoveel mogelijk te ontlasten van verkeersbewegingen zal de ontsluiting van het gebied via het zuiden naar de A15 en Tiel moeten plaatsvinden.

De kansen van het gebied als recreatiezone kunnen worden versterkt door wandel en fietsverbindingen aan te leggen aan de westelijke kant richting de landgoederen rond Zoelen en Buren en aan de noordoostelijke kant richting landgoed Den Eng.

De belasting op het middengebied door meer woningen en meer mensen is niet alleen ongewenst om het open karakter te behouden. De aanwezigheid van veel woningen en veel mensen zou een belemmering van de ontwikkeling van de natuur betekenen.

Wel een kans om de natuurontwikkeling te bevorderen is de veranderende agrarische sector. Het landschap kan voor het middengebied veranderen door modernisering van de veeteelt. Agrarisch gezien is het middengebied alleen geschikt voor veeteelt. Doordat in de veeteelt steeds meer de nadruk komt op dierenwelzijn, biologisch verantwoord ondernemen en innovatie via wetenschappelijke kennis, worden bedrijven kleinschaliger en minder belastend voor de omgeving. Per saldo betekent dit een betere integratie van veeteelt met de natuur en transformatie van grasland naar open natuurgebieden.

Rust, ruimte en natuur zijn de sleutelwoorden van het middengebied. Dit maakt dat het middengebied ook sociaal een belangrijke functie kan krijgen. Door het aanbrengen van een netwerk van wandel- en fietspaden en door het accentueren van de watergangen in het middengebied door beplanting ontstaat een weefsel waar mensen zich kunnen ontspannen en zich één kunnen voelen met de natuur. Het groen middengebied vormt zich tot 'Het Groene Hart' of 'Central Park' van de gemeente Buren. Het middengebied ontwikkelt zich als openbare ruimte, als groen plein. Door het versterken van de natuur en het verbeteren van verbindingen en routing in het gebied worden de kernen naar elkaar toe getrokken. De kernen kunnen letterlijk en figuurlijk met hun gezicht naar het "Groene hart" komen te liggen. Via natuurlijke netwerken van watergangen als Linge, Maurikse Wetering en via de wandel- en fietspaden door het open groene veld worden de kernen naar elkaar toe getrokken: *"Het groene middengebied als fysiek, natuurlijk en sociaal bindmiddel van het Buren anno 2030."*

11 Rol gemeente bij Wonen-plus

Voor het opstellen van de Toekomstvisie 2030 is gekozen eerst de kernwijsheden bij de bewoners van de 15 kernen op te halen. Vanuit het leven van alledag is de aansluiting gezocht met het bestaande en voorgenomen gemeentelijk beleid. In de hoofdlijnen van de visie zijn vervolgens de trends en scenario's in beeld gebracht. Op basis van mogelijke scenario's is de confrontatie aangegaan tussen verlangens, beleid en toekomstige oplossingsrichtingen. De uitkomst van deze confrontatie bood een betere opstap naar de ontwikkeling van de 15 kernen en de 5 gebieden. De uitkomst van het raadsdebat van 15 december 2009 is vervolgens verder uitgewerkt in voorzieningen in deze 15 kernen en de 5 gebieden. Het is nu aan de gemeente om te bepalen hoe zij op basis van het Wonen plus scenario deze toekomst gestalte wil gaan geven.

11.1 Spanningsveld: tussen niets doen en teveel willen

Tijdens de eerste ronde met kernavonden is een belangrijk spanningsveld helder geworden. De tegenstelling waartussen de gemeente als de lokale bestuurslaag gevangen lijkt te zitten bestaat uit: niets doen (alles bij het oude laten) of teveel willen (en dit niet kunnen realiseren). Door de huidige kredietcrisis en de daaruit voortkomende bezuinigingoperatie voor de overheid, lijkt de richting (voorlopig) meer naar niets doen uit te gaan. Maar teveel op de handen gaan zitten, zou toch de verkeerde insteek zijn. Op weg naar 2030 doen zich vast interessante kansen en trajecten voor, vanuit innovaties op het vlak van technologie, sociale samenhang, combinaties van voorzieningen en samenwerkingsvormen (tussen instellingen). De bijeenkomst over de kanskaarten op 23 mei 2010 heeft dat goed voor het voetlicht gebracht. Vanuit diverse ideeën nadenken over de wijze van programmeren van projecten en acties brengt nog niet zoveel kosten met zich mee. De echte uitgaven komen pas in beeld wanneer wordt overgegaan tot realisatie. Uitgaande van programma's van gemiddeld 4 jaren kunnen er ter uitwerking van de visie nog 5 programma's worden opgesteld!

11.2 Toekomstig gemeentelijk instrumentarium

Naast de uitwerking van de visie op basis van de inhoud, wordt ook het proces met instrumenten die de gemeente de komende jaren wil inzetten van belang. Het gaat daarbij naast het vergroten van de resultaatgerichtheid ook om het organiseren van duidelijkheid, betrokkenheid en geloofwaardigheid. Als instrumenteel antwoord op het beter hanteren van het spanningsveld tussen niets doen en teveel willen, stellen wij het volgende drieluik aan instrumenten voor dat na de vaststelling van de Toekomstvisie 2030 vanaf 2010 wordt gehanteerd.

Visiedocument op gemeentelijk niveau

- Looptijd 10-20 jaar; herijking eens per 5 jaar
- Blick op de gemeente, inliggende gebieden en kernen (qua beleid op hoofdlijnen)
- Inspelen op trends & prognoses
- 1 visiedocument

Ontwikkelingsprogramma per gebied

- Looptijd 4 jaar; herijking elk jaar
- Blick op de gebieden en de inliggende kernen (qua investeringen)
- Behouden voorzieningen door ontwikkeling
- 5 ontwikkelingsprogramma's

Integraal beheerplan met kernactiviteiten per dorpskern

- Looptijd 1 maand – 1 jaar; herijking elk jaar
- Blick op de kern (qua exploitatie)
- Behouden kernkwaliteiten door activiteiten
- 15 integrale beheerplannen

11.3 Van richting naar inrichting

Met Wonen-plus is helder welke koers door de gemeente wordt ingezet. Dit betekent dat op alle niveaus binnen de gemeente hieraan hoort te worden bijgedragen. Dat geldt dus zowel voor de raad, het college als de ambtelijke medewerkers.

Het visiedocument actualiseren, 5 ontwikkelingsprogramma's voor de gebieden opstellen en jaarlijks herijken en integraal beheerplan (sociaal en fysiek) per kern opstellen en uitvoeren is in zijn totaliteit voor iedereen een hele opgave. En in beginsel gebeurt dit eerst naast het gebruikelijke, reguliere werk. Binnen de gemeentelijke organisatie vergt dit een omslag. Om tot de juiste verrichtingen te gaan komen zal zeker gekeken moeten worden naar de juiste wijze van werken en de wijze van organiseren van het werk.

Om bestuurlijk 'druk op de ketel te houden' zijn wij voorstander van het benoemen van verschillende programmawethouders voor de opgaven van Beusichem, Buren, Lienden, Maurik en het Middengebied. Het ligt voorts voor de hand dat de wethouder met ruimtelijke ontwikkeling in zijn portefeuille tevens bestuurlijk verantwoordelijk wordt gemaakt voor de bestuurlijke behandeling van het visiedocument.

12 Aanbevelingen

Overtuigd zijn dat het mogelijk is met elkaar de toekomst gestalte te geven. In hoofdstuk 11 is vooral inhoudelijk aangegeven op welke wijze het scenario Wonen-plus vanuit de gemeente kan worden opgepakt. Daarnaast zien wij nog aandachtspunten rond dit visieontwikkelingstraject, die meer liggen op het proces- en relatieniveau.

De uitwerking van de visie overstijgt lijnsturing en een eenzijdige benadering van samenwerking. Wezenlijk is het juiste geloof in 'de droom': de toekomst van Buren in 2030. Je wilt deze samen als partijen realiseren. En vanuit dit commitment: willen partijen bijdragen aan dit grote doel en óók in actie komen op de verschillende niveaus. Gerelateerd aan dit denken willen wij enkele aanbevelingen doen.

12.1 Voorzien in menselijke basisbehoeften via participatie

Bij de *menselijke basisbehoeften* ziet de top 5 er als volgt uit:

1. Fysieke biologische behoeften (ademen, eten, slapen, wonen, warmte);
2. Gezondheid;
3. Liefde (romantiek, medemenselijkheid, zorg)
4. Samenzijn (sociale contacten, gezelligheid, saamhorigheid);
5. Zelfrealisatie.

Zeker de eerste vier behoeften zullen in een leefgemeenschap, zoals de dorpskernen van Buren, aan de orde komen om er in het leven van alledag te voorzien. Voor een deel zullen inwoners hier zelf in horen te voorzien, voor een deel mogen zij daarbij rekenen op een inzet van de overheid en het maatschappelijk middenveld. Op basis van beelden over de toekomst en met gebruikmaking van overheidsinstrumenten wordt per dorpskern een acceptabel woon- en leefmilieu gecreëerd. De inwoners van de dorpskernen zijn geen consumenten, maar zelf ook producenten van deze leefomgeving. Bij sociale cohesie, sociale redzaamheid en sociale activering hebben zij zelf ook een verantwoordelijkheid. In de dorpskernen bestaat het nodige vrijwilligerswerk rond dorpshuizen en evenementen. In een aantal dorpskernen functioneren ook dorpsraden; een paar van deze dorpsraden is al bezig (geweest) met vergezichten voor de ontwikkeling van de dorpskern. Het is aan de gemeenteraad om bij de kaderstelling aan te geven hoe de inwoners zullen participeren bij de diverse onderwerpen. In dat verband is het goed om ook nog de top 5 van *ergernissen van burgers* over inspraak en participatie aan te geven:

1. De politiek heeft al besloten;
2. Te laat betrekken van inwoners;
3. Negeren inbreng inwoners;
4. Bestuur en ambtenaren weigeren een gesprek met burgers over voorgenomen plannen;
5. Gemeente verstrekt geen informatie over beslissingen die de directe leefomgeving van de burger raken.

Het is de kunst van het ‘waarderend organiseren’ om als overheid en maatschappelijke instelling bij de inwoners van de kernen hun gedachtegoed en opvattingen over ontwikkelingen op te halen. De verbondenheid met de gouden plekken, voorzieningen en evenementen zijn heel belangrijk bij het voorzien in de menselijke basisbehoeften. Voor jong en oud zijn er verschillende mogelijkheden om te participeren. Het huidige tijdsgewricht gaat zich meer en meer lenen voor het niveau van coproduceren. Het is zaak dit proces zo transparant mogelijk te maken.

12.2 Invulling geven aan perspectiefwisseling

Uit de vorige paragraaf blijkt al dat de wijze van functioneren en optreden van de overheid aan het veranderen is. Het perspectief van waaruit de overheid werkt, is aan het kantelen. En ook de grondregels die de overheid hanteert gaan wijzigen (paradigmaverschuiving). De horizontalisering van de netwerksamenleving is daarbij één van de belangrijkste invloedsfactoren.

Inwoners en de gespecialiseerde professionals zijn de deskundigen. In een steeds meer horizontale samenleving met eigensoortige samenwerkingsverbanden, is de één niet superieur meer aan de ander. Vanuit de verschillende richtingen is het zo goed mogelijk benutten van de aanwezige kennis en informatie het belangrijkste. Dit gebeurt wel binnen de door de politiek vooraf gestelde kaders. Het dagelijks bestuur (burgemeester en wethouders) hakt op basis van het proces tussen burgers en deskundigen op uitvoerend niveau waar nodig de knopen door en legt daarover verantwoording af aan de gemeenteraad.

Maar zeker ook de vraag naar meer integraal werken en het overdragen van taken door het rijk aan de gemeenten maakt dat ook een gemeente als Buren vanuit een ander perspectief zal gaan werken. Met andere gemeenten samenwerken in de regio en inspelen op mogelijke impulsen en ondersteuning vanuit de provincie zullen nodig zijn om de komende jaren nodige ‘bestuurskracht’ aan de dag te leggen voor het realiseren van het woonscenario. Met kennis van zaken vanuit de kernen inspelen op mogelijkheden om via projecten en programma’s met inwoners en instellingen maatschappelijke voorzieningen te realiseren; dat wordt de uitdaging! Zeker vanuit de wetenschap dat de eerstkomende jaren de overheidsfinanciën nog op orde gebracht gaan worden. Als de bomen niet meer tot aan de hemel reiken is innovatief ondernemen en de goede keuzes maken zeker aan de orde.

12.3 Samenwerking op verschillende niveaus oppakken

Mede door de kredietcrisis krijgt Buren ook weer van doen met de discussie over: fusie of samenwerking. Het is een terechte vraag of gemeenten op zich geholpen zijn met een fusiegolf. Het is in dat verband wel wezenlijk om als gemeente te kunnen aantonen dat de zaken op orde zijn en uitdagingen worden opgepakt. Bij dat laatste helpt het zonder meer als blijkt over welke vitale samenwerkingsvormen en samenwerkingsverbanden de gemeente beschikt. Naast de regionale samenwerking met andere gemeenten (Regio Rivierenland) valt ook te denken aan allianties met non-profit-instellingen en sociale ondernemers (investeerders). Wanneer het lukt om vanuit de gemeente op dit vlak te bouwen aan netwerken met verschillende partijen, biedt uitwerken van de visie het perspectief om het maatschappelijk investeren te versterken. Voor het opzetten van deze netwerken zal het initiatief uit moeten gaan van de gemeente. Daarbij hoort een sfeer te worden gekweekt die

samenwerking mogelijk maakt: de wil om samen te werken, respect en wederkerigheid, helder doel met takenverdeling, vertrouwen in elkaar, doel richting en taken blijven verbinden, effectieve aanpak passen bij vaardigheden.

12.4 Innovaties verder brengen

Er liggen innovatieve kanskaarten op tafel van gemeente Buren. Het opzetten van nieuwe zakelijke ecosystemen met moderne toepassingen van bedrijfsvoering rond bometeelt en fruitteelt in Buren is daar een voorbeeld van. Het is een perspectief dat wat verder reikt in de tijd, maar het kan meervoudig interessant zijn. Het kan een drager worden voor het markante middengebied. Tijdens de gesprekken met provincie Gelderland kwam aan de orde hoe onder meer met de Universiteit van Wageningen gedacht wordt over gezonde levensstijlen, waarbij uitgebalanceerde voeding en voldoende bewegen aan de orde zijn. Het is de moeite waard om vanuit Buren om te onderzoeken welke innovaties specifiek voor het eigen gebied samen met andere partijen vanuit het toekomstperspectief kansrijk kunnen worden.

12.5 Bestuurlijke sleutelpositie wethouder(s) uitbouwen

In het proces van verder uitwerken van de visie hebben de wethouders als de politieke bestuurders een sleutelpositie. Zij zijn degene die erop sturen dat de bewoners in de diverse kernen meer ruimte krijgen om zelf uitdagingen op te pakken of problemen op te lossen. Zij zijn ook degene die het organiserend vermogen bijeen brengen, dat nodig is om plannen te realiseren. De bestuurders laten daarbij vooral ruimte voor hun deskundige ambtenaren op basis van ‘werken binnen de gestelde kaders’

Netwerken op de verschillende niveaus is bij uitstek het werk van de wethouder. Wervend naar inwoners, maatschappelijke instellingen en sociale ondernemers. Dit alles vergt een specifieke aansturing van de wethouders op:

- de beleidskant van de portefeuilles
- de ontwikkelkant van de portefeuilles
- het procesmanagement naar burgers, de raad, instellingen en ondernemers.

Heel belangrijk daarbij is dat de wethouders het beeld gaan veranderen dat de gemeente voor alle oplossingen zorgt. Als bestuurder is op het juiste moment ‘nee-zeggen’ tegen onderwerpen die buiten de orde zijn, net zo belangrijk als het organiseren van ‘ja-doen’ ter realisatie van zaken, waartoe reeds besloten is.

12.6 Voorbeeldfunctie gemeenteraad inhoud geven

De kracht van de gemeenteraad van Buren tijdens het visieontwikkelingstraject tot aan de verkiezingen van maart 2010 was het collectief denken en de collectieve communicatie. Hoewel veel mensen gevoed door het Lagerhuisdebat menen dat politici vooral horen te debatteren, is de uitkomst vaak groter als raadsleden onderling en naar hun omgeving de dialoog hanteren. Tweespraak, gesprekken en ideeënuitswisseling leveren veel meer op dan ‘gehakketak met woorden’, gericht op het

‘neerslaan van de opponent.’ Zeker als het gaat om het toekomstperspectief van Buren is het aan de raad om collectief het klimaat te vestigen dat de dialoog en het ontdekken van samenwerkingsvormen bevordert. In Buren heeft de gemeenteraad bij de start van het visieontwikkelingstraject bewezen dat het dienend kan richting het grotere gedachtegoed. Dit bevordert een democratisch proces waarbij alle kansen en belangen aan bod komen.